

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Zkušenosti zahraničních studentů UHK v souvislosti s interkulturním vědomím

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Faberová
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Cviklová, M.A., Ph.D.

Hradec Králové, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor:	Zuzana Faberová
Studium:	F17BP0134
Studijní program:	B6703 Sociologie
Studijní obor:	Sociologie obecná a empirická
Název bakalářské práce:	Zkušenosti zahraničních studentů UHK v souvislosti s interkulturním vědomím
Název bakalářské práce AJ:	Experience of foreign students at University Hradec Králové related to intercultural awareness

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je zkoumat zkušenosti zahraničních studentů UHK vázané na studijní pobyt v České republice a zhodnotit úroveň a význam kulturního vědomí a mezikulturní komunikace. Práce v teoretickém aspektu využije klíčových kulturních modelů (Milton Bennett, Geert Hofstede, Fons von Trompenaars). Praktická část bude obsahovat kvalitativní výzkum ve formě hloubkových rozhovorů a výslednou analýzu v podobě kauzistiky. Výsledky by mohly sloužit jako sociotechnická doporučení univerzitě v budoucí spolupráci se zahraničními studenty.

Culture Matters – The Peace Corps Cross-cultural workbook

Edward T. Hall – The Silent Language

Edward T. Hall – The Hidden Dimension

Edward T. Hall - Beyond Culture

Fons Trompenaars - Riding The Waves of Culture: Understanding Diversity in Global Business

Geert Hofstede - Kultury a organizace. Software lidské mysli

Geert Hofstede – National cultures in four dimensions: A Research-based theory of cultural differences among nations.

Milton Bennett – Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles and Practices

Milton Bennett – The Handbook of Intercultural Training

Samuel P. Huntington – Střet civilizací

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Cviklová, M.A., Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 22.10.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 4. 7. 2021

Zuzana Faberová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Lucii Cviklové, M.A., Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, trpělivost a ochotu při zpracování této práce.

Anotace

FABEROVÁ, ZUZANA. *Zkušenosti zahraničních studentů UHK v souvislosti s interkulturním vědomím*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá zkušenostmi zahraničních studentů Univerzity Hradec Králové ve spojení s interkulturním vědomím. Zkoumá, jak zahraniční studenti hodnotí studijní pobyt v České republice, s jakými kulturně orientovanými problémy se potýkají a jaké vnímají rozdíly mezi Českou republikou a svoji domovskou zemí s využitím kulturních modelů. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část vymezuje pojetí kultury a lidského chování, charakterizuje interkulturní vědomí a jeho úrovně. Dále popisuje relevantní kulturní fenomény, formy adaptace a kulturní modely s jejich dimenzemi v souvislosti se zkoumaným prostředím. Praktická část představuje vlastní kvalitativní výzkum realizovaný pomocí polostrukturovaných rozhovorů, pokračuje analýzou a interpretací poznatků v podobě kazuistiky a následně je zakončena shrnutím výsledků, připojenou diskuzí a závěrečným zhodnocením.

Klíčová slova: zahraniční studenti, kultura, interkulturní vědomí, kulturní modely, Univerzita Hradec Králové

Annotation

FABEROVÁ, ZUZANA. *Experience of foreign students at University Hradec Králové related to intercultural awareness*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020. Bachelor thesis.

This bachelor thesis focuses on the experience of foreign students at University Hradec Králové associated with intercultural awareness. It examines how foreign students evaluate their study life in the Czech Republic, what culturally-oriented problems they encounter and what differences between the Czech Republic and their homeland they perceive with the help of cultural models. The thesis is divided into two parts. The theoretical part defines the concept of culture and human behavior, characterizes intercultural awareness and its levels. Further, it describes relevant cultural phenomenons, forms of adaptation and cultural models with their dimensions related to the examined environment. The practical part presents the qualitative research executed with the help of semi-structured interviews, then continues with the analysis and interpretation in the form of casuistry, summary of the results, discussion and conclusion.

Key words: foreign students, culture, intercultural awareness, cultural models, University Hradec Králové

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Teoretická část.....	9
2.1. Kultura a její definice.....	9
2.2. Interkulturní vědomí.....	9
2.2.1. Úrovně interkulturního vědomí.....	10
2.3. Pojetí lidského chování.....	11
2.4. Kulturní teorie ledovce.....	12
2.5. Rozvojový model interkulturní sensitivity (DMIS).....	13
2.5.1. Etnocentrismus vs Etnorelativismus.....	13
2.5.2. Popření.....	14
2.5.3. Obrana.....	14
2.5.4. Minimalizace.....	14
2.5.5. Akceptace.....	15
2.5.6. Adaptace.....	15
2.5.7. Integrace.....	16
2.6. Stereotyp vs generalizace.....	16
2.7. Kulturní šok.....	17
2.7.1. Obrácený kulturní šok.....	18
2.8. Strategie adaptace.....	19
2.9. Kulturní dimenze dle Geerta Hofstedeho.....	20
2.9.1. Vzdálenost moci.....	20
2.9.2. Individualismus vs. kolektivismus.....	21
2.9.3. Maskulinita vs. feminita.....	22
2.9.4. Vyhýbání se nejistotě.....	23
2.9.5. Krátkodobá vs. dlouhodobá orientace.....	24
2.10. Kulturní dimenze podle Fonse Trompenaarse.....	25
2.10.1. Univerzalismus vs. partikularismus.....	25
2.10.2. Neutralita vs. emocionalita.....	26
2.10.3. Specifičnost vs. difúznost.....	26
2.10.4. Orientace na přisuzování vs. na dosahování.....	27
2.10.5. Čas orientovaný sekvenčně vs. synchronně.....	27
2.10.6. Vnitřní vs. vnější orientace.....	28
3. Praktická část.....	29
3.1. Výzkumné téma a zdůvodnění volby.....	29
3.2. Design výzkumu a metodologie.....	29
3.3. Konstrukce vzorku.....	30
3.4. Sběr dat.....	31
3.5. Etický rámec.....	31
3.6. Teoretický úvod.....	31
3.7. Analýza rozhovorů a interpretace.....	33
3.8. Scénář rozhovoru.....	33
3.9. Kazuistika.....	35
3.10. Shrnutí a diskuze.....	54
4. Závěr.....	55
5. Seznam použitých zdrojů a literatury.....	57
6. Přílohy.....	59
6.1. Scénář rozhovoru.....	59
6.2. Přepsaný rozhovor A.....	62

1. Úvod

Tato práce se zabývá zkušenostmi zahraničních studentů Univerzity Hradec Králové získávaných během jejich studijního pobytu ve spojení s interkulturním vědomím. Práce využívá kulturní modely a jiné socio-kulturní aspekty k přiblížení jejich postojů, pocitů a dojmů, díky nimž je následně možné porozumět a pochopit, čím si procházejí, případně také upozornit na nepříjemnosti a různé problémy. Za pomoci teorie aplikované na zkušenosti zahraničních studentů v této práci může Univerzita Hradec Králové poznatky shledat užitečnými a nápomocnými v budoucí spolupráci mezi studenty.

Práce je členěná na teoretickou a praktickou část. V úvodu teoretické části je vymezen pojem kultura a interkulturní vědomí, přičemž jsou popsány jeho úrovně a procesy v několika fázích. Dále se práce zaměřuje na pojetí lidského chování a jeho dělení v souvislosti s kulturou. Následně práce vysvětluje kulturní teorii ledovce, jež je klíčová k pochopení vrstev kultury. Práce dále přechází ke rozvojovému modelu interkulturní senzitivity a líčí jednotlivé etapy v souvislosti s etnocentrickým a etnorelativním přístupem. Práce se následně blíže věnuje rozdílu mezi stereotypem a zobecňováním. Následujícími vysvětlenými procesy jsou kulturní šok a obrácený kulturní šok, které jsou obvyklou součástí při pronikání do různých kultur. Dále je popisována strategie adaptace a její odlišné formy. Nakonec se práce dostává ke kulturním modelům Geerta Hofstedeho a Fonsa Trompenaarse, ve kterých přiblížili pomocí kulturních dimenzí, jak se od sebe kultury mohou lišit. V praktické části je blíže popsáno výzkumné téma spolu s odůvodněním volby tématu. Dále je charakterizován design výzkumu a jeho metodologie, konstrukce vzorku a způsob sběru dat. Zahrnut je i etický rámec práce spolu s teoretickým úvodem a výzkumnými otázkami. Tato část dále obsahuje základní přehled o informátorech zobrazených v tabulce. Následně je rozebrán předem připravený scénář rozhovoru, jež byl pomocným nástrojem ke sbírání dat. Rozhovory jsou dále analyzovány a v závěru samotné práce shrnuty zajímavá zjištění spolu s návrhy, jak s nimi dále nakládat.

2. Teoretická část

2.1. Kultura a její definice

Kultura má své právoplatné místo v sociologii ať už jako její odvětví; sociologie kultury nebo v podobě disciplíny kulturní antropologie. V běžné řeči se s tímto pojmem setkáváme v rámci umění, hudby, divadla apod. V této práci je nicméně zapotřebí vnímat kulturu jako určitý soubor sdílených zvyků, rámců chování, typů jednání, hodnot a přesvědčení. [Průcha 2004: 45]

Edward T. Hall nabízí zajímavou definici kultury, která zní takto: „Kultura je médium člověka; neexistuje jediný aspekt lidského života, který by byl kulturou nedotčen a nepozměněn. To znamená osobnost, jak se lidé vyjadřují (což zahrnuje i projevy emocí), způsob myšlení, jak se pohybují, jak řeší problémy, jak jsou naplánovaná města a jejich rozložení, jak funguje a je organizována přeprava, stejně tak i způsob fungování ekonomických a vládních systémů. Nicméně, stejně jako odcizený dopis, jsou častokrát nejvíce zřejmé a brané jako samozřejmost, a proto také nejméně zkoumané aspekty kultury, které ovlivňují chování těmi nejhlubšími a nesubtilnějšími způsoby.“ [Hall 1976: 16-17] (překlad autorky)

2.2. Interkulturní vědomí

Důležité je nejen vědět, co to kultura je, ale i jak se může v různých společnostech odlišovat a být schopen těmto rozdílům porozumět. O tom pojednává proces interkulturního vědomí během kterého dochází k porozumění různých kulturních zvyklostí, jež určují jak jedinec myslí a jedná. V kulturně rozmanitém světě je klíčové být si vědom vícenásobných identit jiných, což je základem k tomu stát se člověkem tolerantním ke kulturním rozličnostem a prokazovat vzájemný respekt mezi kulturami. Je to tedy základní předpoklad ke spolupráci na globální úrovni. Vede k porozumění vlastní perspektivy, díky čemuž lze následně vnímat perspektivy další, a účinně tak interpretovat chování v dalších kulturách.

Interkulturní vědomí je provázané s konceptem interkulturní komunikace. Podle Guo-Ming Chen a Williama J. Starosty [Chen, Starosta 1998-1999: 29-34] je kognitivním prvkem, dále interkulturní obratnost je prvkem behaviorálním a zahrnuje dovednosti potřebné k efektivnímu jednání v interakcích napříč kulturami a interkulturní citlivost prvkem emocionálním.

Nápomocné jsou v tomto ohledu tréninkové programy, jenž mají za cíl zvýšit povědomí o kulturních rozdílech a rozvíjet komunikační schopnosti, aby nedocházelo k nedorozuměním v mezikulturním kontextu. Tyto programy se soustředí zejména na kognitivní učení kulturních podobností či rozdílností, na porozumění univerzálních a konkrétních aspektů kultury a na postoje, názory, tendence a sklony zakořeněné ve vlastní kultuře, které jedinci předkládají způsob, jakým komunikovat.

2.2.1. Úrovně interkulturního vědomí

Interkulturní vědomí je proces, probíhající ve třech úrovních. V první úrovni dochází k porozumění na základě povrchních rysů kultury, zejména stereotypů. Informace jsou získávány prostřednictvím médií, učebnic či prvních dojmů a jedná se o vlastnosti, které jsou při kontaktu s kulturou nejnadhěji rozpoznatelné a které se následně přičítají celé skupině. G. Chen a W. Starosta [Chen, Starosta 1998-1999: 29-34] udávají za příklad Japonce a obyvatele USA. Národy, jejichž kultury jsou častým předmětem zájmu v oblasti interkulturní komunikace vzhledem k vzájemnému kontrastu, jenž může způsobovat nedorozumění zejména ve sféře byznysu. Autoři v příkladu popisují, jak nejviditelnější způsoby chování Severních Američanů (hlasitost, otevřenost, plýtvání, uspěchanost) Japonci následně přisuzují všem v zemi. Opačně pak tato úroveň interkulturního vědomí nastává při nesprávném přisuzování studijních či akademických výsledků japonským studentům, jelikož podle médií jsou Japonci úspěšní v oblasti vědy a matematiky. To dále může vést i k zobecňování ve smyslu „Každý Japonec je chytrý.“ V univerzitním prostředí se s tímto jevem mohou zahraniční studenti podobných zemí setkat. Na základě původu je automaticky považují za vysoce nadané a tímto na ně kladou vysoké nároky a vytváří společenský tlak. Protipól této skutečnosti, tedy podhodnocování může ukřivdit studentům pocházejících z kultur, jimž se připisuje uvolněnost, bezprostřednost či rozmařilost. Pro takové studenty může docházet k úsudku, že přicestovali do České republiky zejména za účelem užívání si a příliš nedbají na samotné studium.

V druhé úrovni lze vnímat více či méně výrazné rysy kultury, jenž se liší od té vlastní, a to díky druhotným a přímým zkušenostem. V tomto případě jsou média či učebnice nedostatečné ke skutečnému uchopení rozdílů mezi lidmi z odlišných kultur a průběh spočívá ve dvou fázích. V první se jedná o nevyhnutelný konflikt doprovázený negativními pocity jako je úzkost, deprese, bezmoc

nebo dezorientace. Přes tento konflikt však člověk dokáže proniknout do problematiky odlišnosti kultur. K této fázi se váže kulturní šok vyskytující se při snaze přizpůsobit se nové kultuře. Klíčové je vypořádat se s kulturním šokem natolik, aby k porozumění v rámci interkulturního vědomí mohlo posléze dojít a proces nezůstal „na mrtvém bodě“. V tomto případě pak k veškerým rozdílům člověk přistupuje daleko absurdněji a nepřátelštěji nežli předtím. [Chen, Starosta 1998-1999: 29-34] Kulturní šok je častým jevem právě i u zahraničních studentů. Může u nich vzniknout na základě zkušeností z výuky (např. odlišný přístup vyučujícího ke studentům, interakce mezi spolužáky aj.) nebo obecně při pobytu v cizí zemi jako takové (otevřenost vs. uzavřenost).

V druhé fázi skrze racionální analýzu jedinec začíná vnímat kulturní odlišnosti jako pochopitelné a smysluplné. Jsou přijímány a negativní pocity jsou nahrazeny pozitivními – respektem, uznáním a motivací, jež je hnacím motorem pro dosažení nadcházející úrovně interkulturního vědomí. Člověk pracuje s porovnáváním kultur a uvědomuje si jejich kontrasty. [Chen, Starosta 1998-1999: 33]

V poslední úrovni interkulturního vědomí hraje významnou roli empatie, která jedinci propůjčuje vhled do perspektivy toho druhého. Stejně tak jako je u etnografických výzkumů potřeba zbavení se vlastních soudů a názorů a využití empatie, k porozumění druhé kultury je zapotřebí empatie jako nezištného, poměrně citlivého procesu, pomocí kterého lze vytvářet spolehlivější závěry o chování a vnitřních myšlenkových pochodech odlišného jedince. G. Chen a W. Starosta dále odkazují na pojem transpekce, jež je v souvislosti s porozuměním procesem praktickým. Pomocí transpekce se člověk snaží osvojit si perspektivu kulturního protějšku, v co věří, co cítí a následně co pro něj vyvstává z těchto pocitů. Dočasným způsobem tak člověk přebírá víru a přesvědčení toho druhého. [Chen, Starosta 1998-1999: 33-34]

2.3. Pojetí lidského chování

Podstatné je také uvědomění, odkud samotné lidské chování může pramenit; lze ho rozdělit na tři dimenze. Kulturní pojetí lidského chování jsou naučené vzorce, přesvědčení určité skupiny lidí, díky nimž se odlišují od jiných. Ne všechny projevy se ovšem řadí pod kulturu. Univerzální a osobní pojetí lidského chování se od kultury odlišuje. Jako univerzální pojetí či lidskou přirozenost se hodnotí vlastnosti společné pro celé lidstvo bez ohledu na kulturu, jelikož jsou vrozené a vztahují se k základním potřebám každého člověka. Jedná se zejména o primární emoce a interakce s lidmi.

Samotná osobnost člověka je naopak velice individuální a odlišuje ho od všech ostatních, a to i v jeho vlastní kultuře. Je tvořena kombinací vlastností zděděných a naučených spolu s osobními zkušenostmi. Na základě těchto kategorií lze vyvodit fakt, že zcela ne všechny prvky hostitelské kultury musí být jiné právě díky univerzální, lidské přirozenosti. Zároveň ne zcela vše, co platí pro danou kulturu se bude vztahovat na její příslušníky ve stejné míře či na každého jedince jako takového. [Aronhime et al. 1997: 15; Hofstede 2005: 14-15]

2.4. Kulturní teorie ledovce

Již byla popsáno, co se myslí pojmem kultura a jakým procesem je interkulturní vědomí, jež má za cíl porozumět odlišnostem v různých kulturních společnostech. Ovšem ne všechny odlišnosti nesou stejnou váhu a ne všechny jsou stejně rozpoznatelné. K vzhledu do této problematiky slouží kulturní teorie ledovce, hojně využívaná při studiích kultury, přičemž udává základ pro její porozumění. Autorem teorie ledovce je označován Edward T. Hall, ovšem on sám v knize *The Silent Language* [Hall 1952: 85] odkazuje na odvětví psychoanalýzy a teorii ledovce Zigmunda Freuda, jež byla již po mnoho let propůjčena antropology k vyobrazení kultury na dvou úrovních – zjevné a snadno popsatelné a skryté, těžko pozorovatelné. Dále však v knize *Beyond Culture* [Hall 1976: 69] E. Hall představil základní myšlenky viditelné a neviditelné kultury; hovoří o tom, že aby člověk porozuměl základnímu chování sebe nebo druhého, musí se podívat do hloubky a zjistit, odkud vnější projevy pramení. Toto pojetí bylo posléze rozvinuto právě do kulturní teorie ledovce. Ta vysvětluje, že povrchové prvky kultury, které jsou snadno pozorovatelné, tvoří pouze minimální část celkové kultury, zatímco pod povrchem se skrývá drtivá většina aspektů, jenž jsou fundamentálním prvkem, na nichž celá kultura stojí. S teorií pracuje dále i Terrence Brake v knize *Doing Business Internationally - The guide to cross-cultural success* [Brake 1995: 34-39], přičemž vymezuje tři úrovně. Behaviorální a pozorovatelnou úroveň na špičce ledovce, kde hladina zobrazuje povědomí, pod kterou se nachází úroveň kognitivní a emocionální. Do oblasti kultury „na vrcholu ledovce“ lze obecně zařadit následující prvky: zvyky, gesta a obličejové výrazy, způsoby oblékání či stravování, jídlo, hudba, literatura, malby, náboženské rituály apod. Všechny tyto povrchové aspekty jsou ovlivňovány prvky „na dně ledovce“, tedy komplexní a nespolehlivě pozorovatelné. Mezi ně patří zejména hodnoty a postoje ohledně času, sebepojetí, vztahů mezi lidmi, pracovní etiky, pohledů na svět, míra individuálního smýšlení aj. [Aronhime et al. 1997: 11]

Obrázek I: Kulturní ledovec [Kostková 2012: 15]

2.5. Rozvojový model interkulturní sensitivity (DMIS)

K interkulturnímu vědomí se váže Rozvojový model interkulturní sensitivity (Developmental model of intercultural sensitivity), jenž byl sestaven Miltonem J. Bennettem. DMIS popisuje jednotlivé fáze povědomí a přizpůsobivost člověka, který čelí kulturním odlišnostem. Model se zprvu dělí na etnocentrickou a na etnorelativní fázi.

2.5.1. Etnocentrismus vs Etnorelativismus

Sociologové Ján Bunčák a Lucie Kudová vysvětlují fenomén etnocentrismus jako přesvědčení o vlastní kultuře jako o té správné a následné posuzování ostatních kultur povyšujícím způsobem na základě vlastních měřítek. [Bunčák, Kudová 2014: 35] Jinými slovy, vlastní kultura je středobodem veškerého kulturního dění. Jako příklad si lze představit studentku s tradičním muslimským oděvem zahalující vlasy, případně část tváře po příjezdu do České republiky.

Etnocentrický přístup by u českého obyvatele mohl vyvolat myšlenky typu: „Vždyť je teplo, proč si to nesundá?“ nebo „Co schovává? Nemusí se přece stydět.“ V české národní kultuře není islám rozšířenou vírou, a proto tuto odlišnost nemusí uznávat a může ji vnímat jako zbytečnou, protože zkrátka „u nás se takové věci nenosí.“ Etnorelativismus naproti tomu uznává existence mnoha kultur, přičemž každá z nich má své vlastní hodnoty a postoje, které udávají kontext, na jehož základě lze dojít k porozumění. To je činí rovnocennými, čímž nemůže docházet k porovnávání či degradování jedné z nich. Etnorelativní přístup dovoluje nezaujatý svobodomyšlný pohled. V příkladu muslimské studentky by si zástupce české národní kultury uvědomoval důležitost islámského náboženství v kultuře, z které pochází a její oděv by chápal jako nedílnou součást a výraz úcty a oddanosti.

2.5.2. Popření

(Denial) V této etnocentrické fázi si člověk neuvědomuje, případně ignoruje kulturní odlišnosti. Jedinou odlišností vnímá nanejvýš ve smyslu „cizího“ faktoru. Nepřikládá jim žádnou významnou hodnotu. Svoji kulturu považuje za tu jedinou, opravdovou či správnou. Velmi často se mohou využívat stereotypy jako jediný výklad další kultury. [Bennett 1993: 21-71]

2.5.3. Obrana

(Defence) V této fázi člověk rozpoznává kulturní odlišnosti, ale přiřazuje je do dvou kontrastních skupin „my versus oni“. Svoji kulturu označuje jako tu nadřazenou a ostatní jako podřazené či nedostatečně rozvinuté. Svoji kulturu spojuje s pozitivními stereotypy ostatní naopak s negativními. V některých případech může tento postoj fungovat obráceně – člověk si osvojí druhou kulturu a očerní svoji původní. Vždy se ale jedná o polarizaci s negativním úsudkem pro jednu z kultur. [Bennett 1993: 21-71]

2.5.4. Minimalizace

(Minimization) Lidé jsou v této fázi schopni rozpoznat a přijmout povrchové odlišnosti jako například styl oblékání či stravovací návyky. Ovšem jsou přesvědčení, že v hloubi duše jsou všechny lidské bytosti stejné. Věří, že všichni mají stejné potřeby a hodnoty a vnímají to jako to důležitější,

čímž bagatelizují jakékoliv hlubší kulturní rozdíly. Ne všechny hodnoty jsou však sdíleny univerzálně. Ať už se jedná o náboženskou víru či individuální rozvoj. Při následném zjištění a konfrontaci s realitou může člověk sklouznout zpět do obranné fáze. [Bennett 1993: 21-71]

2.5.5.Akceptace

(Acceptance) Pro první fázi na etnorelativním spektru je stěžejní přijetí existence dalších kultur a jejich vlastních hodnot. Jedinec si je vědom, že jeho kultura je jednou mnoha pohledů na svět a nelze bez kontextu určit jeden správný. Dále je také ochoten zkoumat, dozvědět se více a rozšířit své povědomí o jiných kulturách. Jeho znalosti se rozvíjejí, avšak není jich dostatek na to, aby mohl upravit své chování. Akceptace kulturních odlišností ovšem nutně neznamená souhlas s danými hodnotami či normami. Člověk uznává jejich existenci, vnímá je jako nástroj k porozumění, ale nemusí s nimi souhlasit, může je pouze respektovat. Jejich postoj k nim je čistě neutrální. [Bennett 1993: 21-71]

2.5.6.Adaptace

(Adaptation) Lidé ve fázi adaptace nejen uznávají odlišné kulturní normy a vzorce chování, ale také je přijímají a jsou schopni svůj vlastní kulturní rámec přetvořit tak, jak je pro danou kulturu v konkrétní chvíli potřeba. Svoji původní kulturu neopouštějí, pouze nabývají kulturního kapitálu a využívají toto široké spektrum právě při pohybu mezi kulturami. Jedinci se tak mohou přizpůsobovat na základě dostatečných znalostí, které vyvstávají z hlubšího porozumění kultury. Lidé, kteří dosáhnou vysoké úrovně adaptace, můžou být označeni za bikulturní či multikulturní identity, kdy samotné přepínání mezi kulturními normami je velmi plynulé a nečiní jim výrazné obtíže. [Bennett 1993: 21-71] Pro zahraniční studenty forma adaptace může vypadat například tak, že automaticky upravují způsob pozdravu či míru fyzického odstupu ať už na akademické nebo méně formální půdě. Někteří mohou být navyklí k všedním rozhovorům mezi cestujícími v hromadných dopravních prostředcích, ale v nové kultuře (v České republice) se tomu vyvarují. V této fázi je využívána již zmiňovaná schopnost empatie. M. Bennett definuje empatii následovně: „To je způsob převádění kontextu, pravděpodobně umožněn neurologickou výkonnou funkcí, jež dovoluje jedinci prožívat život ‚jako kdyby‘ byl účastníkem jiné kultury.“ [Bennett 2017: 5] (překlad autorky)

M. Bennett dále zmiňuje případ, kdy se jedinec může stát takzvaně „omylem bikulturní“. Jedná se kupříkladu o potomky zástupců dvou odlišných kultur. Tito potomci následně vyrůstají a socializují se s pomocí více než jedné kultury a tato dvojitá identita jim dovolí hladce měnit způsoby chování mezi těmito danými kulturami. Ovšem jakmile dojde ke střetu s třetí kulturou, mohou vykazovat značné adaptační problémy. [Bennett 1993: 68]

2.5.7. Integrace

(Integration) Poslední fáze DMIS je fází, kdy vnímání člověka jako sebe samého se rozšiřuje pomocí schopnosti pohybu mezi různými pohledy na svět. Vzorové chování se slučují a vštěpují se do identity člověka, který se začleňuje do každé kultury okrajově nikoliv centrálně. Při řešení situací pro ně není jedna správná či špatná odpověď. [Bennett 1993: 21-71] Dosažení této fáze je dosti vzácné, a tudíž zahraniční studenti jí mnohdy nedosáhnou. Stěžejním prvkem je délka pobytu a míra, do které jsou začleňováni do běžných situací souvisejících s českou kulturou.

2.6. Stereotyp vs generalizace

Se stereotypem a generalizací se lze v kulturní problematice běžně setkat. Klíčové je umět rozeznat jedno od druhého.

Nejen každé kultuře ale i skupině lidí, jež má nějaký ukazatel, který je spojuje, se přiřazují určité vlastnosti a vzorce chování. Jsou vytvářeny kategorie na základě nějaké podobnosti a souvislosti. I samotný termín kultura, jak již bylo definováno, slučuje zvyky, normy a vzorce chování. Dále pak kulturní modely určují postoje různých národů. Takový počin lze nazvat generalizací. Ta je přirozená a nevyhnutelná, pokud je s ní nakládáno jako s určitou hypotézou. Jakmile ovšem člověk dochází k přesvědčení, že každý jedinec z dané kultury či skupiny automaticky přebírá jim přiřazované vlastnosti, dopouští se stereotypu. Ten následně může být zdrojem nedorozumění či dokonce ublížení. Prvky kultury se generalizují na základě převahy jistých postojů, přístupů a chování. To znamená, že minoritní část dané kultury či skupiny se nimi neztotožňuje, naopak může přijímat i prvky jiné kultury. Důležitým aspektem je zde vlastní zkušenost – může být nápomocná, ale zároveň může mít i opačný účinek. Osobní zkušenost je schopna stereotyp vyvrátit, ale také vytvořit. [Bennett: 2013] Stereotypy mohou být pozitivní, u nichž se přisuzují kladné vlastnosti –

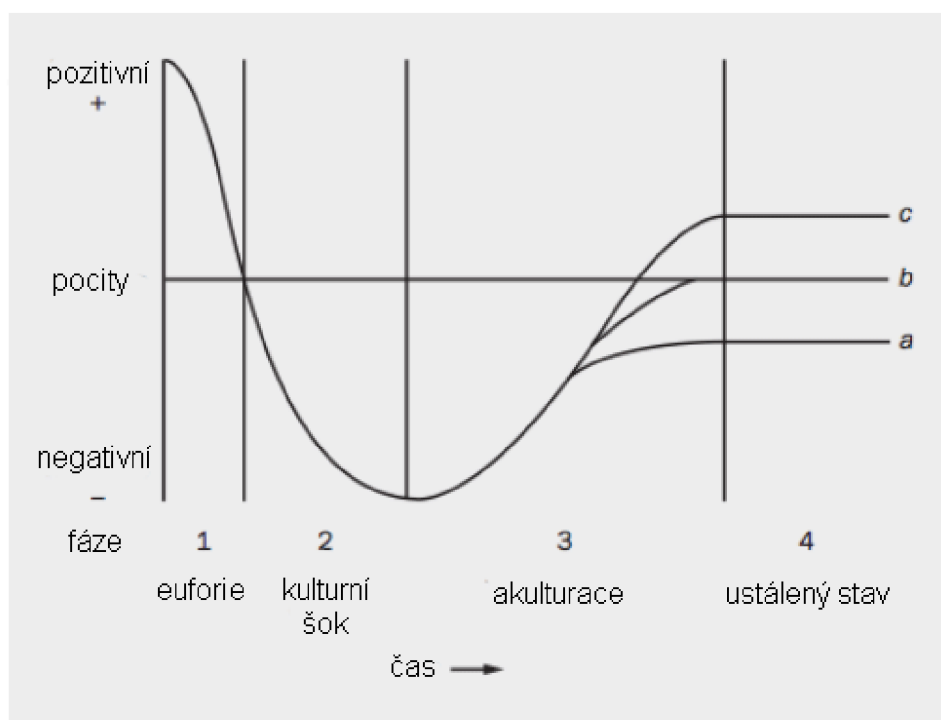
například u afroameričanů dobré atletické schopnosti a sportovní výkony. U negativních stereotypů se jedná o záporné vlastnosti, za příklad lze uvést spojování romského etnika s leností a nízkým pracovním nasazením. Nicméně oba typy jsou nepřiměřené, v obojím případě jedinec není posuzován individuálně, ale pouze na základě skupiny.

Příkladem generalizace a stereotypu může být již zmiňovaný student pocházející ze západní Asie. Převládající přesvědčení o vysoké učenlivosti a píli lidí ze západoasijských kultur napovídá, že by tento student mohl podávat při studiu nad míru dobré výsledky, přičemž automatické přisuzování této schopnosti ho může posléze vystavit vysokému tlaku ze strany okolí i sebe samotného.

2.7. Kulturní šok

Při prvním bližším střetu s kulturou se jedinec může do jisté míry setkat s kulturním šokem. Člověk je od narození vystavován jistým kulturním normám a způsobům chování, které z něho utváří sociální bytost. Tento duševní základ, jenž slouží k běžnému fungování v dané společnosti a o němž člověk ani nepřemýšlí, se nicméně stává irelevantním při průniku do jiné kultury. Kulturní šok se neprojeví při první interakci či prvním zážitku, proto se z velké části vyhýbá turistům či krátkodobým návštěvníkům jiných zemí. Ti jsou většinou ve fázi exotického opojení a nepronikají do hlubších vrstev. Jakmile ovšem člověk přichází do nové země žít, střetává se s rozdíly, které ho uvádějí do procesu kulturního šoku, jenž je doprovázen pocity bezmoci, stresu a frustrace. [Hofstede 2005: 244] Zahraniční student v České republice, který navštíví na víkend Prahu a její památky bude mít tedy diametrálně odlišný zážitek než při dlouhodobějším studijním pobytu v této zemi. Geert Hofstede ve své knize *Software lidské mysli* popisuje jednotlivé etapy pomocí akulturační křivky. V první fázi se jedná o již zmíněné nadšení z nového prostředí, které ale v krátké době vystřídá „vystřízlivění“ a náročné zvykání si na realitu a pobyt v nové kultuře, tedy kulturní šok. Fred. E. Jandt v knize *An Introduction to Intercultural Communication* udává příklad zahraničního studenta ve Spojených Státech Amerických v obchodě s potravinami, který může být dotázán „paper or plastic?“ I když tato slova zná, samotné otázce neporozumí. Je to jedna ukázka z mnoha dennodenních situací, jak člověka může rozhodit a navodit pocity izolace a nedostatečnosti. [Jandt 2007: 290] K negativním duševním pocitům, mezi které se řadí i stesk po domově a zranitelnost, se posléze můžou přidat i fyzické zdravotní problémy. Další fázi Hofstede

nazývá akulturační, při níž dochází k učení a postupnému zvykání si na nové prostředí, lidé se v této fázi seznamují s novými kulturními hodnotami a do jisté míry si je osvojují. Během tohoto procesu začleňování ustupují pocity nejistoty a střídá je pocit větší směrlosti. Nicméně F. Jandt dodává, že v prvotním období této fáze může člověk pociťovat jakousi nelibost vůči nové kultuře, právě proto, že je různými způsoby odlišná. V pokročilejším stádiu se akulturační fáze vyznačuje zvýšenou předvídatelností různých situací, přičemž člověk se cítí mnohem komfortněji. V poslední etapě se proces ustálí, a to do třech možných podob. Jedinec může zaujmout negativní postoj vůči nové kultuře, nedojde k překonání rozdílů a přetrvají pocity odmítnutí. Následující podoba ustálení nacházející se na střední úrovni, je vnímána rovnocenně se svoji domovinou. Jinými slovy, člověk se stává biculturálním, přičemž je schopen přizpůsobovat se vlastní i nové kultuře. V posledním případě lze zaujmout výrazně pozitivní postoj, přičemž člověk vnímá novou kulturu jako tu lepší. Jak dlouho trvají jednotlivé fáze je individuální, bývá to ovlivněno i psychologickými faktory. [Hofstede 2005: 244; Jandt 2007: 290-291]

Obrázek II: Akulturační křivka [Hofstede 2005: 244]

2.7.1. Obrácený kulturní šok

Negativním důsledkem vysoké akulturace, kdy člověk přijme nové kulturní prvky za své, může být obrácený kulturní šok, nazýván i kulturní šok naruby, který nastává po návratu do původní kultury.

Zejména tehdy, kdy člověk v nové kultuře dosáhl pozitivního přizpůsobení a pokládá ji za vyhovující. Zpět ve své původní kultuře dochází k zjištění, že se s ní již neztotožňuje, a to i přes fakt, že v ní vyrostl. Různé kulturní vzorce a způsoby jednání začíná vnímat negativně na základě porovnávání s novou „lepší“ kulturou. Tento jev je spojený s pocity zmatení a tísně. [Hofstede 2005: 245, Jandt 2007: 291] Příhodné je tedy u zahraničních studentů zkoumat nejen úroveň kulturního šoku v nové zemi, ale i zpětného kulturního šoku, pokud jednáme s těmi, kteří mají studijní pobyt za sebou či se v mezidobí do své domoviny vrátili. Zkušenost s kulturním šokem se bude lišit vzhledem k odlišnosti či podobnosti dvou porovnávaných kultur.

2.8. Strategie adaptace

John W. Berry vypracoval model, ve kterém popisuje čtyři podoby strategie adaptace – integrace, asimilace, separace a marginalizace. Ten pomáhá vymezit pojmy, s jimiž se v rámci interkulturního učení lze často setkat. Tento model vysvětluje různé formy začleňování v nové kultuře zejména u jedinců, kteří v novém prostředí pobývají dlouhodobě, tedy u přistěhovalců či imigrantů. Pro zahraniční studenty jsou tyto strategie relevantní právě při dlouhodobějším studijním pobytu. Integrací se rozumí akceptace nové kultury spolu s uznáním její důležitosti, ale člověk zároveň neopouští kulturní vzorce ze své původní kultury a ponechává si tedy i prvotní identitu. K ní se přidává nově nabytá, člověk je tedy bikulturní. [Průcha 2004: 97-98] Toto vymezení se shoduje s integrací v DMIS modelu od Milтона Bennetta. Asimilace znamená proces sloučení s novou kulturou, přičemž ta původní je odsouvána do pozadí a potlačována. Člověk v této fázi aktivně vyhledává příležitosti k získávání zkušeností v kulturním rámci. V obou těchto případech člověk kladně přistupuje k prvkům nové kultury. Separace se vyznačuje odmítáním nové kultury a jejích zvyků a vyhýbáním se interakcím, u kterých by jedinec přišel do styku s danou kulturou. Jedinec setrvává v kruhu příslušníků své původní kultury a neučí se novým kulturním principům. [Průcha 2004: 97-98] U zahraničních studentů si lze představit skupinu pocházející ze stejné oblasti, země nebo kultury, přičemž veškeré činnosti podnikají společně, uzavřeni před českými kulturními podněty. Nezapojují se do školních aktivit spojených s českými studenty a stejně tak u mimoškolních aktivit se straní styku a interakcím, jež by povzbuzovaly učení o nové kultuře. Jinými slovy žijí v kulturní bublině. Značnou spojitost můžeme najít v Popření a Obráně u Bennettova DMIS modelu. Marginalizace se dá považovat za opak Integrace. Člověk se straní jak řídicí kultuře, tak té původní. Ztotožňují se pouze se subkulturou svého vlastního kolektivu a jejich

identita je odrazem prvků typických pro toto seskupení, které může spojovat cokoliv, v přední řadě tedy nepřizpůsobení se nové kultuře. [Průcha 2004: 97-98] I tady lze vzít za příklad zahraniční studenty, přičemž každý z nich může pocházet z jiných krajín či jiné kultury a které spojuje nulové přizpůsobení se české kultuře. Příčinu by bylo možné hledat v nepřijetí českou stranou spojenou s prvky diskriminace.

2.9. Kulturní dimenze dle Geerta Hofstedeho

Vědec Geert Hofstede na základě výzkumu pro mezinárodní společnost IBM získal možnost stanovit kulturní dimenze, v nichž se různým způsobem promítaly hodnoty následně přidružované určitým zemím. Díky nim se mohly zlepšovat podmínky a komunikace v nadnárodních firmách, a stejně tak mohou pomoci při zkoumání odlišností u zahraničních studentů.

2.9.1. Vzdálenost moci

Hofstede rozlišuje nízkou a vysokou vzdálenost moci, přičemž ji definuje „jako rozsah, v němž méně mocní členové institucí a organizací v dané zemi předpokládají a přijímají skutečnost, že moc je rozdělována nerovně.“ [Hofstede 2005: 45] Pro kulturu s nízkou vzdáleností moci převažují následující postupy a názory: minimalizace nerovností, decentralizace moci, žádné propastné rozdíly mezi platy ve firmě či organizaci. Nadřízení by se měli radit s podřízenými, šéf organizace by měl být důmyslný se smyslem pro demokracii, výsady a symboly postavení jsou odsuzovány, hierarchie je vnímána jako nerovnost rolí, svoboda myšlení by se měla podporovat. Naopak v kultuře s vysokou vzdáleností moci převládají následující postoje a způsoby chování: není správné zpochybňovat šéfa či nadřízeného, způsob komunikace mezi nimi a podřízenými je striktně na formální úrovni, v jejich platových podmínkách se nachází vysoké mezery. Vedení je autoritativní, nezávislé a dohlíží nad podřízenými, kteří jsou na nich závislí, dostávají přesné instrukce a svoboda myšlení je potlačována. [Bočánková et al. 2009: 8] Hofstede na základě výzkumu IBM přiřadil nízkou vzdálenost moci například skandinávským zemím, sousednímu Německu a Rakousku, z mimoevropských zemí dále pak USA, Kanadě, Austrálii a Velké Británii. Vysoká vzdálenost moci pak podle něj panuje ve Střední a Jižní Americe a v Arabských zemích, v Evropě pak na Slovensku v Srbsku a ve Francii. Česká republika se pohybuje ve středu spektra, není tedy jednoznačně vymezená. [Hofstede 2005: 43]

V univerzitním prostředí lze zkoumat vzdálenost moci mezi vyučujícím a studentem. Různé faktory ovlivňují mocenskou vzdálenost. Zprvu v jaké míře je komunikace mezi nimi formální, dále lze vnímat, jaký převládá dress-code. Zda profesori nosí formální oblečení jako například oblek, kostýmek (VVM)* apod. či uvolněnější, běžné oblečení (NVM)*. Dalším ukazatelem je již zmiňovaná míra konkrétních požadavků, tedy jak vyučující zadávají úkoly. Buď mohou zadat zaměření úkolu a způsob vypracování nechat na studentech (NVM), nebo určí přesné podmínky, kvůli kterým student nemá možnost pojmout úkol podle svého a postupuje podle daných kritérií (VVM). Také lze zkoumat rovnost mezi studentem a učitelem. Při vysoké vzdálenosti moci je učitel autoritou, které se neodporuje a jež má hlavní slovo. Diskutování studenta s učitelem není vítané, naopak student mluví, pouze je-li k tomu učitelem pobídnut. Jakákoliv kritika pak vůbec nepřichází v úvahu. Student tedy nemá šanci do výuky přispět svými poznatky a názory. Při nízké vzdálenosti moci je rovnost daleko vyšší. Ve třídě panuje spíše kolegiální vztah, je dán prostor k diskuzi, studenti mohou vyučujícího doplňovat a zároveň si i dovolit nesouhlasit na základě svých zkušeností či přesvědčení.

2.9.2. Individualismus vs. kolektivismus

V kultuře lze nalézt společnosti individualistické a kolektivistické. Bývají také zjednodušeně označovány jako „me culture“ a „we culture“. V individualistické kultuře je jedinec brán jako nezávislá jednotka, zodpovědná pouze za sebe a své činy. Jeho vlastní blahobyť pro sebe samotného je přednější než pro celou skupinu. Lidé v této společnosti vytváří společenstva, avšak vazby mezi členy jsou vágnějšího charakteru bez hlubšího propojení. V kolektivistické společnosti je pro jedince klíčové patřit do skupiny, přičemž její členové jsou na sobě vzájemně závislí a společným harmonickým úsilím mohou v životě prosperovat. Pokud je tedy skupina dobře fungující a daří se jí, následně z toho těží i samotný jedinec. Jedinec při každodenním rozhodování upřednostňuje blahobyť celé skupiny před svým vlastním. To znamená, že taková uskupení má velmi silné vazby a mezilidské vztahy. Naopak velmi odměřeně pak jejich členové působí na lidi mimo jejich skupinu. G. Hofstede ve své studii označil USA, Austrálii a Velkou Británii za výrazně individualistické země. K individualismu inklinuje i Česká republika. Zástupci kolektivistických společností jsou pak podle G. Hofstedeho západoasijské země a země Latinské Ameriky. Z evropských zemí ke kolektivismu tíhne například Řecko či Srbsko. [Hofstede 2005: 68]

---

* VVM = vysoká vzdálenost moci, NVM = nízká vzdálenost moci

Ve vzdělávacím prostředí se individualistické a kolektivistické prvky projevují ve způsobu jednání mezi studentem a učitelem. V individualisticky založeném vzdělávání je účelem příprava studenta jako jednotlivce na život ve společnosti dalších jednotlivců. Plní úkoly sám za sebe a očekává se od něj schopnost konfrontace a otevřené diskuze. Přátelství se ve třídě navazují snadno a skupiny se vytvářejí na základě momentální potřeby a dovednostech ostatních spolužáků. Kolektivistický přístup studenta připravuje na život ve skupině, pro kterou bude muset být užitečný. Důraz je kladen na věrnost a tradici. Studenti plní úkoly v rámci skupiny a konfrontace či otevřená diskuze s učitelem zde není příliš vítaná. Skupiny ve třídách jsou pevně ustálené a jejich členové se téměř nemění. Příkladem kolektivistického smýšlení je například student, který zná odpověď na otázku vyučujícího, avšak nepřihlásí se, přestože zná správnou odpověď. Takový počín by vnímal jako jakési vyčnívání z davu, a proto pro zachování pocitu sounáležitosti a pokory odpověď nevyřkne do té doby, pokud k tomu není sám konkrétně vyzván. Pocity po úspěšném vykonání studia se také liší. Pro kolektivistickou společnost je takové osvědčení bránou do světa lidí s vyšší prestiží, čímž mají zajištěnou sociální akceptaci z okruhu těchto jedinců. Člověk v kultuře individualistické takové osvědčení vnímá zejména jako osobní úspěch a doprovází ho pocity hrdosti a zadostiučinění. [Hofstede 2005: 82]

2.9.3.Maskulinita vs. feminita

Existuje řada vlastností, která se obecně přisuzuje mužům. Mezi ně patří asertivita, odpovědnost, průbojnost, soutěživost, ctižádostivost a touha po úspěchu a materiálních odměnách. Naopak ženám se přiřazuje solidarita, péče, empatie, citlivost a přiměřenost. Tyto femininní a maskulinní znaky se následně převádí na země a národy na základě toho, zda se v dané společnosti stejným způsobem dělí mezi obě pohlaví nebo zda se překrývají. V zemích s vysokým indexem maskulinity platí již zmíněné polaritní vymezení jednotlivých vlastností mezi muži a ženami, přičemž tyto „mužské“ vlastnosti jsou více žádané. To se ve společnosti odráží různými způsoby. Určité profese v maskuliních zemích jsou vhodné pro muže a jiné zase pro ženy. U mužů se jedná například o manažerské profese, ředitele a obecně vyšší specializace a pozice. Ve sféře vzdělávání se setkáme s učitelkami spíše v mateřských školách a s učiteli zejména na univerzitách. Ve femininních zemích je snazší najít muže a ženy na stejných pozicích. Tato skutečnost se odvíjí i od volby studia. Ve femininních společnostech je pro obě pohlaví běžné studovat stejné obory, přičemž záleží na osobní volbě a zájmech člověka. V maskulinní kultuře je tomu naopak. Prostředí a způsob výuky ve

škole se liší například v tom, jaký by měl být student. Ve femininních školách je normou průměrný student, zatímco v maskulinních je normou excelující student. Snaživý žák s tendencí vynikat je pro školy s vysokým indexem maskulinity vítanou záležitostí, která podporuje konkurenci a soutěživost mezi spolužáky. Ve femininní vzdělávací instituci takového studenta spolužáci vnímají vesměs negativně; žárlí na něj nebo ho odsuzují, a to právě proto, že průměr je dostačující. Zároveň může student inklinovat k podhodnocování (F-společnost) anebo nadhodnocování sebe samotného. (M-společnost). I u vyučujícího jsou oceňované odlišné vlastnosti. Ve školách v maskulinních společnostech si studenti váží jeho znamenitosti, pokud je tzv. kapacitou v oboru, zatímco ve femininních je u žáků vysoce uznávána přátelskost a vlídnost vyučujícího. V emocionálním pojetí je pláč přijatelným projevem buď pouze u dívek a žen (M-společnost), anebo pro obě pohlaví (F-společnost). Mezi země s vysokým indexem maskulinity patří na základě IBM výzkumu například Japonsko, Německo nebo Venezuela. Nízký index maskulinity mají skandinávské země, mimo Evropu pak například Thajsko a Kostarika. Pro Českou republiku je odhadován středně vysoký index, byla umístěna mezi 25.-27. místem z celkového počtu 74 zemí. [Hofstede 2005: 98, 105-114] Pro zahraničního studenta v České republice, jenž pochází z kultury s výrazným femininním smýšlením může být uznávání odlišných hodnot šokující změnou, kupříkladu již zmíněné vítané vyčnívání mezi spolužáky.

2.9.4. Vyhýbání se nejistotě

Jednou z dalších dimenzí, jež rozdílně utváří kulturu je míra vyhýbání se nejistotě. Pro některé země je nejistota věcí vítanou, jiné ji vnímají jako hrozbu a snaží se ji potlačit různými způsoby. Takové země nastolují přísná pravidla, kterých se za jakýchkoliv podmínek drží a to bez výjimek. Předvídatelnost je funkční jednotkou této společnosti. Klade se v nich důraz na dochvilnost, přesnost, plánování a pevnou strukturu. Představa něčeho neznámého je vysoce nepříjemná a lidé obecně žijí více ve stresu. Opačné smýšlení bere nejistotu jako normální, život neohrožující a tedy nic co by se muselo omezovat, risk lze považovat za příležitost a v tomto směru je společnost daleko tolerantnější a uvolněnější. Ve školním prostředí je možné shledat rozdíly ve struktuře výuky a vážených vlastností vyučujícího. Pevně zorganizovaný semestr se striktně vymezeným syllabem je výrazným prvkem zemí s vysokým indexem vyhýbání se nejistotě. Úlohy jsou stavěny tak, že existuje jedna správná odpověď, přičemž pochybování o její správnosti je nežádoucí. Učitel je považován za odborníka, s kterým se nediskutuje. Zároveň je nemyslitelné, aby vyučující uznal svoji

chybu či nedostatečnou znalost. Pro země s nízkým indexem vyhýbání se nejistotě je naopak debatování s učiteli přijatelné, úkoly s otevřenými závěry pro studenty žádoucí, přičemž je více potěší jednoduchost a srozumitelnost výkladu než složitý akademický jazyk. Výzkum IBM odhalil vysoký index vyhýbání se nejistotě u evropských zemí například v Řecku, Portugalsku nebo Portugalsku, mimo Evropu pak v Japonsku. Nízký index vyhýbání se nejistotě byl naměřen ve Švédsku, Velké Británii a z mimoevropských zemí pak na Jamajce. Česká Republika je 34. v pořadí hodnoty indexu vyhýbání se nejistotě z celkového počtu 74 zemí. To znamená, že je možné pozorovat mírně vyšší index vyhýbání se nejistotě. [Hofstede 2005: 138-141; Bočánková et al. 2009: 15-16; Aronhime et al. 1997: 118] Studenti se mohou v rámci této dimenze střetnout právě s rozdíly vedením výuky. Někteří mohou být navyklí na volnější způsob výuky a během studia se posléze ztrácejí. Vyučující, kteří se mohou snažit zapůsobit svou vysokou akademickou úrovní a profesionalitou se nemusí shledat s uznáním a obdivem. Dále mohou obě strany narazit při potencionálním polemizování o správných odpovědích či závěrech. Někteří studenti by mohli svými názory vyvolat při nejmenším zmatení ať už mezi profesory, tak spolužáky.

2.9.5. Krátkodobá vs. dlouhodobá orientace

Další dimenze se zabývá tím, jak se společnosti staví ke koncepci času. Dlouhodobě orientované země výrazně pomýšlí na budoucnost a k tomu jsou uzpůsobené normy a vzorce chování. Jedinec je vychováván k tomu být vytrvalý, šetrný a pokorný, přičemž výsledky se dostaví později. Při hledání pravdy záleží na konkrétních situacích. Krátkodobě orientované národy se opírají o minulost a přítomnost. Velkou důležitost přikládají tradicím, očekávají rychlé výsledky a spoléhají na univerzální pravdy. Ve vzdělávací sféře lze vnímat rozdíl, čemu studenti přisuzují úspěch nebo nezdar. Podle zemí s dlouhodobou orientací je to zapříčiněno úsilím či jeho absencí. U zemí s krátkodobou orientací je to přisuzováno štěstí nebo náhodě. Podle G. Hofstedeho mají krátkodobě orientovaní studenti vloh pro abstraktní a teoretické vědy, zatímco dlouhodobě orientovaní si lépe poradí s konkrétními a aplikovanými vědami. Mezi země s dlouhodobou orientací patří západoasijské země; například Čína, Tchaj-wan nebo Japonsko, krátkodobá orientace převažuje v anglosaských zemích a také v České republice. [Hofstede 2005: 163-167; Bočánková et al. 2009: 17]

2.10. Kulturní dimenze podle Fonse Trompenaarse

F. Trompenaars se na kultury díval obdobným pohledem, avšak zaměřil se na způsoby řešení problémů, na základě nichž vyčlenil tři perspektivy. První se opírá o vztahy mezi lidmi, druhá se zabývá plynutím času a třetí se váže k prostředí, které lidé vytváří. V rámci těchto perspektiv vymezil sedm dimenzí. Stejně jako G. Hofstede určil znaky individualismu a kolektivismu, zároveň také vysvětlil další rozdíly, jež mohou k Hofstedeho teoriím navázat a obohatit zkoumání rozdílností kultur.

2.10.1. Univerzalizmus vs. partikularismus

Tyto protichůdné dimenze se týkají vztahů mezi lidmi a pravidly. V univerzalistických společnostech se lidé pravidly striktně řídí, a to bez výjimky. Pravidla, řády a předpisy se zde musí dodržovat bez ohledu na to, v jaké situaci se člověk ocitne. Berou se jako pevný základ společnosti; jejich ohýbání či případné porušování by ztratilo na významu. Daná pravidla se tedy vztahují rovnocenně na všechny jedince ve společnosti. Naopak partikularismus se projevuje přijímáním pravidel ve smyslu jakési směrnice. Pravidla jsou zde podřazena subjektivním názorům, a tudíž je možné je v některých případech nedodržovat či porušovat. Neexistuje žádná absolutní pravda, správnost je relativní, liší se na okolnostech a mnohdy je odsouvána do pozadí hodnotami mající větší význam; přátelství, rodinné pouto a kolegiálnost. [Bočánková et al. 2009: 19-20] Mezi vysoce univerzalistické země dle F. Trompenaarse patří USA, z evropských zemí pak Švýcarsko. Partikularisticky smýšlejícími zeměmi je pak Venezuela nebo Jižní Korea. Česká Republika je s mírně vyšším indexem nakloněna k univerzalizmu. [Trompenaars 1997: 35] Příkladem ve školním prostředí může být situace, kdy student přistihne svého spolužáka podvádět při zkoušce nebo testu. Buď může takové jednání ignorovat, případně i být nápomocen (partikularismus), nebo vyučujícího upozornit (univerzalizmus). Dále také lze pozorovat přístup učitele, pokud je jedním z jeho žáků rodinný příslušník nebo potomek jednoho z jeho přátel. Zda k němu přistupuje stejně jako k ostatním (univerzalizmus), nebo zda je vůči němu shovívavější (partikularismus).

2.10.2. Neutralita vs. emocionalita

F. Trompenaars dále zkoumal emoční aspekt jednotlivých zemí a vyzoroval, jak se v nich s emocemi nakládá. V emočně neutrálních zemích jsou emoce více pod kontrolou, nedává se jim při běžném každodenním jednání velký prostor. V těchto společnostech převládá názor, že emoce jsou projevem, který zabraňuje efektivnímu fungování a mělo by se od nich oprostít. Obecně pak emočně neutrální národy při běžné komunikaci emoce příliš nevyjadřují, ať už se jedná o verbální či neverbální komunikaci. Kultury afektivní, tedy s vyšším indexem emocionality naopak emoce vítají a jsou obvyklou součástí mezilidské interakce. To se projevuje například při vřelejším zdravení, hlasité výměně názorů, u nonverbální komunikace si lze všimnout častějších úsměvů, menšího osobního rozestupu nebo objetí. Mezi zástupce vysoké emocionality patří země Latinské Ameriky, naopak vysoce neutrální je například Německo. Česká republika je považována za spíše emocionálně neutrální národ. [Trompenaars 1997: 70-80, Dumetz 2016: 10]

Zahraniční studenti mohou na tuto odlišnost narazit hned po vstupu do České republiky. Ať už se jedná o komunikaci v obchodě při placení na pokladně, při jízdě v hromadných dopravních prostředcích či ubytování na kolejích. Na univerzitě se pak setká s odlišnou mírou projevení emocí na přednáškách a seminářích, ať už u vyučujících nebo mezi spolužáky. Nedorozumění lze nastat v případě studenta pocházejícího z vysoce emocionální kultury, kdy si absenci emocí vykládají jako subjektivní antipatie vůči jeho osobě. Případně si tuto skutečnost může odůvodnit tím, že je nevídaný cizinec, a proto se k němu lidé v Česku chovají chladně a odtažitě. Tento dojem jej následně může dovést k úmyslné preventivní izolaci, což výrazně zhorší celkový pobyt. V lepším případě student pomocí pozorování a dostatečného kontaktu dojde k zjištění, že tento způsob vyjadřování emocí je běžný i mezi samotnými Čechy. I přesto mohou být tímto prvkem kulturního prostředí nuceni přizpůsobit své emoce, respektive výrazně je potlačit při sociálních interakcích s českou populací a naopak v případě setkávání se s dalšími studenty ze stejné či obdobně emocionálně zaměřené země mohou těmto projevům nechat volný průchod.

2.10.3. Specifičnost vs. difúznost

Další dimenzí související s interpersonálními vztahy je specifičnost versus difúznost a týká se oddělování soukromého a pracovního života. Jelikož se tato dimenze vztahuje spíše k sféře

byznysu, je pro výzkum spojený se zahraničními studenty méně relevantní. Nicméně pro úplnost je příhodné ji stručně představit. Lidé ve specifické kultuře výrazně oddělují práci a osobní život a střeží si tak své soukromí, přičemž kladou důraz na formálnost a přímé jednání. V difúzní kultuře se tyto dvě sféry prolínají, a proto jsou dobré vztahy fundamentálním prvkem pro pozdější pracovní záležitosti. V této kultuře se často konají různé společenské akce za účelem bližšího poznání svého kolegy či nadřízeného nebo podřízeného. Specifičnost je typická pro například Německo, difúznost pak pro Argentinu. Česká republika má blíže ke specifičnosti. [Bočánková et al. 2009: 21; Trompenaars 1997: 99-100] V univerzitním prostředí si lze všimnout zmíněného odlišného přístupu mezi vyučujícími a studenty, a to do jaké míry se schází mimo výuku či jakou nastolí v hodinách atmosféru. Difúzně smýšlející profesor se na úvodní přednášce či semináři může studentů ptát na to, odkud pochází, z jakého důvodu si vybrali daný předmět a zároveň říct i něco o sobě.

2.10.4.Orientace na přisuzování vs. na dosahování

O tom, zda je společenský status přisuzován nebo dosahován pojednává další dimenze. Ve společnostech s orientací na přisuzování je značná míra společenské pozice člověku připisována na základě toho, do jaké společenské třídy se narodil, jak bohatý je jeho sociální kapitál, do kterých sociálních skupin patří. V neposlední řadě zde status určuje i stáří. Kupříkladu starší jedinec, pocházející z vyšší společenské třídy, vlastní jeden či více akademických titulů, s užitečnými známostmi a členstvím ve významné sociální skupině je na základě výše zmíněných elementů automaticky respektován a uznáván, jinými slovy má vysoký společenský status. Ve společnostech s orientací na dosahování mají tyto prvky daleko slabší hodnotu. Člověk je měřen na základě úspěchů získaných pomocí vynaloženého úsilí. Jinými slovy, svůj status si musí zasloužit. Tituly zde příliš nedokazují, pokud člověk sám neukáže, čemu se naučil a jak své vzdělání může zúročit. Orientace na přisuzování je charakteristická pro Japonsko, společenský status se pak dosahuje ve skandinávských zemích nebo v USA. [Aronhime et al. 1997: 123; Trompenaars 1997: 101-119]

2.10.5.Čas orientovaný sekvenčně vs. synchronně

První dimenze, spojená s plynutím času se zabývá tím, jak se na časové linii realizují plány a úlohy. V sekvenčně orientované společnosti (také označované jako monochronní) se klade důraz na postupný chod událostí, na striktně vymezené plány, kterých je se zapotřebí držet. Důležitou roli

hraje dochvilnost, protože čas je drahou komoditou. Neplánovaným událostem se zde těžko přizpůsobuje. V synchronně orientované společnosti (také nazývané jako polychronní) se lidé běžně vypořádávají s více úkoly najednou, čas je zde flexibilní jednotkou nebo služebním, lidé nikdy nejsou příliš zaneprázdnění. Minulost, přítomnost a budoucnost se berou jako vzájemně propojené, zatímco v sekvenčně smýšlející kultuře se lidé zaměřují výhradně na budoucnost. Příkladem sekvenčně orientované země je Německo nebo USA a zástupcem synchronně orientované země je pak Japonsko nebo Argentina či Mexiko. [Aronhime et al. 1997: 104-107; Bočánková et al. 2009: 22]

2.10.6.Vnitřní vs. vnější orientace

Tyto dimenze řeší otázku, do jaké míry člověk věří, že s ním spojené skutečnosti se dějí na základě jeho vlastních rozhodnutí. Jinými slovy má nad situacemi kontrolu a ovládá dění kolem sebe. Pokud ve společnosti převládá takové přesvědčení, F. Trompenaars je označuje jako vnitřně orientované. Naopak pokud lidé věří, že jsou ovládány okolním prostředím a nechávají tak věci plynout s pocitem, že některé jsou dané a nelze je měnit, připisuje se jim orientace vnější. Polaritu v myšlení lze najít ve tvrzeních typu: „Život je takový, jaký si ho člověk vytvoří.“ (Vnitřní orientace) a „Život je z velké části vytvořen z toho, co se člověku stane.“ (Vnější orientace) U kultur s vnější orientací na některé problémy nelze najít řešení, zároveň také smutek či nepohoda se bere jako nedílnou součástí běžného života; je normální někdy nebýt veselý. Naproti tomu u vnitřně orientovaných kultur převažuje názor, že s dostatkem snahy se dají problémy rozklíčovat a stejně tak by se mělo přistupovat ke špatné náladě; tedy snažit se ji zlepšit. V knize Culture Matters se nachází trefný poznatek v rámci této dimenze v jazykové formulaci běžné v České Republice; fráze „To není možné!“ byla jednou z prvních, kterou se pracovník Peace Corps při svém pobytu naučil. Ta odkazuje, jak se vnitřní orientace promítá i do běžné řeči. [Aronhime et al. 1997: 143-148; Bočánková et al. 2009: 22]

3. Praktická část

3.1. Výzkumné téma a zdůvodnění volby

Globalizace v dnešním světě se dotýká mnoho sfér. Jedním z důsledků globalizace jsou rozšířené možnosti studia za hranicemi své země. Pro studenty je studium a dočasný pobyt zahraničí nejen velkou osobní zkouškou, ale také možností poznat novou kulturu a její členy z hlubšího hlediska, než jen při dovolené či turistickém výletu. I přesto, že každý člověk je jedinečný, pochází z určité kultury, která se do jeho osobnosti může do značné míry promítnout. Během studijního pobytu se různé kultury střetávají, a to může způsobovat šok, nedorozumění či nepochopení. Zajímalo mě, jaké zkušenosti spojené s kulturními odlišnostmi mají zahraniční studenti na Univerzitě Hradec Králové, čím si procházejí a celkově jak vnímají a hodnotí jejich pobyt a život v České republice. Zájem o toto téma vychází i z mé osobní zkušenosti. Během studia jsem získala možnost vycestovat za studiem v rámci programu Erasmus+ do Norska, kde jsem strávila dva semestry, sama jsem tedy byla v roli zahraničního studenta, což doprovázelo poznávání nejen norské národní kultury, ale také ostatních v rámci navazování kontaktů se studenty z jiných zemí. Mimo jiné jsem na norské univerzitě absolvovala předmět Cross-cultural communication, který mi o kulturní problematice výrazně rozšířil povědomí. Rozhodla jsem se tedy věnovat této problematice z druhé strany a zkoumat, s čím se potýkají zahraniční studenti na mé domácí univerzitě. Využila jsem teoretických modelů, jejichž pomocí jsem mohla představit jednotlivé typy kultur a různé formy adaptace na novou kulturu. Tato teoretická východiska jsem následně aplikovala na zkušenosti samotných studentů. Nejen samotným představením této problematiky, ale také následným prezentováním různých zkušeností, které zahraniční studenti v České republice získávají a jejich celkové hodnocení studijního pobytu ať už v rámci vzdělávání či mimoškolních aktivit můžou sloužit Univerzitě Hradec Králové jako sociotechnická doporučení v budoucí spolupráci se zahraničními studenty.

3.2. Design výzkumu a metodologie

Původním záměrem bylo provést kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření. Nicméně, pandemická situace znemožnila provést tento výzkum hned několika způsoby. Vzhledem k uzavření škol a distanční výuce se ztížila distribuce dotazníků a některé otázky se s ohledem na tuto změnu

staly irelevantními a zároveň vyvstávaly jiné otázky, které do dotazníku nebyly zahrnuty. Dále se celkový počet zahraničních studentů snížil, což bylo další komplikací pro získání dostatečného počtu vyplněných dotazníků. Po poradě s vedoucí práce jsem se rozhodla výzkum vést jiným směrem, a to provést kvantitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Využila jsem tedy induktivní metody, jejímž záměrem je získat relevantní data pro následné vytvoření hypotéz a obecných závěrů. Vzhledem ke změně způsobu sběru dat bylo zapotřebí přehodnotit celkové téma. Rozhovory slouží k hlubšímu porozumění určité problematice, je v nich prostor zkoumat věci, na které by v dotazníku nebylo místo. Proto jsem poupravila samotný název práce, která korespondovala s jejím bádáním. Změna spočívala v hlubším zaměření se na zkušenosti studentů.

3.3. Konstrukce vzorku

Provedla jsem rozhovory s šesti zahraničními studenty, přičemž většina z nich pochází z Latinské Ameriky. Tento téměř homogenní vzorek nebyl prvotním záměrem, nicméně vzhledem k navázaným spolupracím mezi Univerzitou Hradec Králové a latinskoamerickými univerzitami je tento výsledek zcela vítaným. V budoucí spolupráci se dá předpokládat, že zástupci těchto zemí přijedou na tuto univerzitu studovat, zkušenosti informátorů v této práci lze tedy považovat za cenné. Vzorek byl původně plánován získat za pomoci zahraničního oddělení Filozofické fakulty Univerzity Hradce Králové a zprostředkováním kontaktů vyučujícími s ohledem na ochranu údajů dle GDPR. Bohužel se mi nepřihlásil dostatek studentů, proto jsem využila metody sněhové koule a studenti, s kterými jsem provedla rozhovory, mi následně zprostředkovali další informátory z okruhu jejich přátel či spolužáků. I to má za následek zmíněnou homogenitu vzorku. Výzkumný vzorek obsahuje zástupce zemí Latinské Ameriky, Běloruska a Gruzie z toho dva zástupce mužského pohlaví a čtyři zástupce ženského pohlaví. Délka studia zahraničních studentů, s kterými byly provedeny rozhovory, se liší. Jasným kritériem nicméně bylo, aby za sebou měli v době rozhovoru alespoň 4 měsíce studia; takovou délku jsem posoudila jako adekvátní pro dostatek zkušeností ze studijního pobytu. Někteří studenti zde strávili kratší dobu v období jednoho či dvou semestrů, ostatní studenti zde studují celé oborové programy, tudíž nabrali více zkušeností po dobu několik let, což je pro tento výzkum nadmíru přínosné. Nicméně vzhledem k nízkém počtu informátorů a metody sběru je vzorek nereprezentativním. Na to je třeba brát ohled ve výsledné analýze.

3.4. Sběr dat

Sběr probíhal pomocí polostrukturovaných rozhovorů prováděných online přes různé platformy, podle preference informátora. Jednalo se o Skype, Zoom, Google Meet nebo Microsoft Teams. Rozhovory byly s ústním souhlasem nahrávány pomocí systémového záznamu zvuku. Pro rozhovor jsem sestavila scénář s otevřenými otázkami a podle konkrétních odpovědí či poznatků informátora jsem se doptávala či některé otázky vyhodnotila jako irelevantní a přeskočila je. Nahrané rozhovory byly v další fázi výzkumu zanalyzovány prostřednictvím metody kazuistiky. Průměrná délka rozhovorů se pohybovala okolo 105 minut.

3.5. Etický rámec

Každého zahraničního studenta jsem seznámila se zaměřením této práce a cílem výzkumu. Vysvětlila jsem jim, jak cenné jsou jejich zkušenosti a jak s jejich pomocí mohu univerzitě pomoci k bližšímu porozumění a potenciálnímu zlepšení podmínek pro budoucí zahraniční studenty. Jelikož se jedná o univerzitní studenty, mohla jsem spoléhat na jejich dostatečné porozumění odborné stránky věci. U všech rozhovorů byla zachována anonymita, získané informace byly zpracovávány pouze za účelem výzkumu a byly dostupné pouze mé osobě a vedoucí práce. Před začátkem každého rozhovoru jsem informátora ujistila, že na otázky neexistují žádné správné či špatné odpovědi a že důležitá je jejich upřímnost. Zároveň jsem však studenty ubezpečila v tom, že pokud na nějakou z otázek nechtějí odpovídat, nemusí tak činit. Během rozhovorů jsem se snažila o zachování přátelské atmosféry, pro upevnění vztahu mezi tazatelem a informátorem jsem se ve vhodných chvílích podělila i svoji zkušenost či sdělila svůj názor. Ovšem po celou dobu rozhovoru jsem zůstávala objektivní a neuchylovala se k vlastním soudům.

3.6. Teoretický úvod

Dle statistik MŠMT počet zahraničních studentů, ať už v programu Erasmus+, či v celoooborových programech stoupá nejen celorepublikově, ale i na Univerzitě Hradec Králové. [Hraba 2021] I z tohoto důvodu je příhodné zkušenostem zahraničních studentů věnovat pozornost. Teoretické kulturní modely využitě v této práci byly zprvu aplikovány ve sféře byznysu, za účelem porozumění

a zlepšení mezinárodní spolupráce. Jednalo se o G. Hofstede provedený výzkum okolo 70. let 19. století v nadnárodní korporaci IBM, jenž poskytl výsledky pracovníků z více než 50 zemí. Tento výzkum byl dále různými způsoby replikován [Hofstede 2005: 28] , přičemž tato práce se pokusila ve skromnější podobě využít zjištěných poznatků a převést vybrané zkoumané aspekty spojené s dimenzemi od F. Trompenaarse, kulturním modelem M. Bennetta a dalšími sociologicko-kulturními fenomény do formy kvalitativního výzkumu v prostředí zahraničních studentů. Jak již bylo zmíněno, původním záměrem byla metoda dotazníkového šetření, ovšem vzhledem k nutným změnám se zkoumání přechýlilo k metodě provádění rozhovorů. To umožnilo získat podrobnější informace o zkušenostech studentů a více se zajímat o jejich celkové zhodnocení studijního pobytu, jež může posloužit univerzitě jako hloubková evaluace a vnést světlo do problémů, na které by v dotaznících nezbyl prostor.

Výzkumná otázka: Jaké zkušenosti mají zahraniční studenti UHK ve spojení s kulturním vědomím?

Výzkumné podotázky:

Jak zahraniční studenti hodnotí studium na UHK?

Jak zahraniční studenti hodnotí pobyt v České republice?

Jaké pozitivní a negativní zkušenosti nabyli zahraniční studenti při studijním pobytu v České republice?

Jak zahraniční studenti vnímají svoji domovskou zemi a Českou republiku v souvislosti s kulturními modely?

3.7. Analýza rozhovorů a interpretace

Student	Pohlaví	Původ (země)	Druh a obor studia na UHK	Druh a obor studia (domácí univerzita)	Délka studia (v době rozhovoru)
A	žena	Bolívie	Phd. - Latino-American studies Masters – Central European Countries	Bc. - Political science	5 let
B	žena	Gruzie/ Bělorusko	Masters - Politology in Latino-American countries	x	2-3 roky
C	muž	Brazílie	Bc. - Political Science	Bc. - International relations	2 roky
D	muž	Mexiko	Phd. - Latino-American studies	Bc. - Mass media and communication Masters – Political science/Sociology	3-4 roky
E	žena	Venezuela	Sociology/Political Science/Philosophy	Modern Languages and Translation	10 měsíců
F	žena	Venezuela	Sociology/Politology	Modern Languages	1 rok

Tabulka 1 – Charakteristika informátorů

3.8. Scénář rozhovoru

Scénář rozhovoru byl rozdělen na pět oddílů. První se zabýval základními informacemi, odkud informátoři pocházejí a jaké předměty či obor studují, ať už na UHK nebo ve své domovině. Také jsem sem zařadila otázku, z jakého důvodu si vybrali studium v České republice, zda slyšeli před svým výjezdem o zkušenostech ostatních studentů. Druhý oddíl se zaměřil na život v ČR. Nejprve jsem zkoumala, zda u nich proběhl kulturní šok a v jakém ohledu. U studentů, jenž měli možnost se během studia či po něm vrátit do své země původu jsem zjišťovala míru zpětného kulturního šoku. V obou případech mě zajímal průběh tohoto jevu. Pokračovala jsem otázkou, jaké jsou podle nich nejvýraznější rozdíly mezi ČR a jejich zemí původu. Dále jsem se otázala na pozitivní a negativní zkušenost spojenou s pobytem v ČR. V rámci covidové situace jsem se rozhodla probrat i to, jakým způsobem se s ní obě země vypořádávají. Poslední otázky v této části byly směřované na zkušenosti s pozváním na veřejná (bary, kluby, sportovní akce) a soukromá místa, například na studentské

koleje či domů za účelem společné večeře. Třetí oddíl postoupil ke studiu na univerzitě. Zprvu jsem prosila informátory o celkové zhodnocení studia, přičemž se dále doptávala na podobu výuky, tedy přednášek a seminářů. Poté jsem se opět vrátila ke covidu-19 s dotazem, jak podle nich UHK a případně jejich domácí univerzita tuto těžkou situaci zvládá. Následující položkou byl „buddy systém“, jehož úlohou je se o zahraniční studenty postarat, pomoci jim v různých záležitostech a tímto způsobem jejich pobyt do jisté míry zjednodušit. Návazná otázka se týkala mimoškolních aktivit, tedy zda univerzita před pandemickou situací nějaké nabízela a zda byly dostačující. Postupně jsme se dostali do kulturní problematiky, kterou jsem záměrně umístila do druhé části rozhovoru, jelikož při vedení rozhovoru je vhodnější začít lehčími otázkami, které informátora naladí a připraví na složitější témata, nad kterými je potřebné se více zamýšlet. [Hendl 2005: 169] Začala jsem problémem stereotypu, přičemž mě zajímalo, zda se dopustili stereotypů u Čechů a naopak, případně zda o nich stereotypně smýšleli i studenti z jiných zemí. Dotkla jsem se i aspektu víry v tom smyslu, pokud by informátor byl věřící, jestli má či měl možnost svoji víru v ČR praktikovat a jestli se potýkal s problémy, odsuzováním aj. Poslední otázka v této části byla namířena na genderovou problematiku, tedy jak vnímají vztahy mezi muži a ženami v této zemi v porovnání se zemí, odkud pochází. Poslední set otázek byl sestaven přímo v souvislosti s kulturními modely popsány v této práci. Pro lepší uchopení jsem v případě potřeby následující dimenze vysvětlila a podala různé příklady vzorců chování. Jako první jsem zkoumala do jaké míry vnímají ČR a domovskou zemi v rámci individualismu a kolektivismu. Další zvažovanou dimenzí byla vzdálenost moci v univerzitním prostředí. Vyptávala jsem se na jaké úrovni jsou vztahy mezi učiteli a studenty, zda více či méně rovnocenné opět v porovnání se zkušenostmi z domácí univerzity či předchozího studia v zemi původu. Poté jsem přešla na otázku plánování a dochvilnosti, jak lidé uchopují distribuci času. V rámci způsobu výuky byl další dotaz směřován na podobu instrukcí a úkolů od vyučujících, přičemž studenti mohou dostávat konkrétní pokyny, anebo méně specifické, kde má student prostor úlohu pojmout do jisté míry po svém. Neopomenula jsem ani emocionální aspekt dvou probíraných kultur. Zjišťovala jsem v jaké míře jsou emoce akceptovány a normalizovány. Následující otázka se zabývala dimenzemi feminity a maskulinity. Ptala jsem se do jaké míry jsou ve podle nich v české a domovské společnosti akceptovány maskulinní vlastnosti a hodnoty, kupříkladu asertivita, heroismus, materiální odměny, honba za úspěchem či naopak vlastnosti femininní jako je kooperativní přístup, skromnost a péče a celková kvalita života. K tomu jsem navázala návratem k genderu v souvislosti se sociálními rolemi. Zda jsou pro muže a ženy odlišné, dále pak zda se již zmíněné maskulinní vlastnosti (asertivita, přístnost, houževnatost,

orientace na výkon, materiální hodnoty a úspěch) připisují zejména mužům a femininní vlastnosti (umírněnost, solidarita, zájem a péče) naopak ženám, nebo jestli se překrývají pro obě pohlaví. Opět v souvislosti s českou a domovskou kulturou. Jako poslední jsem informátory požádala, aby popsali, jak vnímají své místo v nové kultuře. Dala jsem jim za příklad různé postoje a myšlenky, pojící se k jednotlivým fázím z popsaného DMIS modelu od M. Bennetta. Během provedeného rozhovoru jsem na základě poznatků a odpovědí informátorů byla schopna do značné míry určit jejich pozici na zmíněném modelu. Jejich finální odpověď mi svůj poznatek potvrdila. Poslední otázka tedy zkoumala, ve které fázi se studenti nachází. Buď na poli etnocentrickém, ve fázi odmítnutí, popření či minimalizace, anebo na poli etnorelativním ve fázi akceptace, adaptace či integrace, přičemž tato poslední fáze není obecně tak často dosahovaná. Na závěr jsem informátory pobídla k doplnění, vyřčení věcí, které se vážou k danému tématu a na které by bylo vhodné upozornit.

Tento scénář tedy obsahoval otázky mířené na hodnocení pobytu a výuky, a také zjišťoval postoje a vzorce chování na základě kulturních dimenzí. Vzhledem k časové náročnosti byly pečlivě voleny otázky vztahující se k jednotlivým kulturním aspektům, a proto některé dimenze, které jsou uvedeny v teoretické části nebyly přímo zkoumány (universalismus vs. partikularismus, krátkodobá vs. dlouhodobá orientace, orientace na přisuzování vs. dosahování, vnitřní vs. vnější orientace), nicméně pro úplnost byly představeny. Ovšem v některých případech vyplynuly vnímané rozdíly na základě popisovaných zkušeností, jenž se k jedné z dimenzí vztahovaly (universalismus vs. partikularismus).

3.9. Kazuistika

Informátorka A nejprve přicestovala do ČR na UHK v rámci výhodné jednosemestrální mobility, jež jí byla nabídnuta domácí univerzitou v Bolívii. Tato prvotní zkušenost se zemí a s univerzitou byla natolik pozitivní, že se rozhodla do této země vrátit na magisterský program a v nynější době zde dělá doktorát. Před prvním výjezdem se k ní mnoho poznatků od předešlých studentů nedostalo, měla pouze ve svém okruhu přátel jednu Češku, shodou okolností v té době absolvující studijní pobyt v Bolívii, která byla velmi přátelská a otevřená. Poté, co získala stipendium, kontaktovala ohledně kolejí jednu Bolivijku studující v ČR, ale více se o životě v této zemi nedozvěděla. Informátorka B po dokončení bakalářského studia chtěla přestávku, ale její rodiče chtěli, aby

absolvovala nějaké evropské vzdělání. Po vyvíjeném rodičovském tlaku objevila možnost ročního kurzu Českého jazyka, s čímž rodiče souhlasili a po jeho ukončení se rozhodla přihlásit na magisterský program na UHK. Zkušenosti od ostatních studentů tedy neslyšela, ale s Českou republikou se během svého kurzu sama blíže seznámila. Informátor C studuje dva bakalářské programy jeden na UHK a jeden na brazilské univerzitě. Důvod výběru vysvětluje tak, že volba obecně pro latinskoamerické studenty není velká v porovnání s evropskými studenty. Jedno z nejvýhodnějších stipendií bylo právě na UHK a přes velkou konkurenci ho získal. Před odjezdem slyšel několik zkušeností svých přátel, některé byly pozitivní, některé spíše negativní. Ty negativní rozvedl právě v rámci rozdílů chování v Brazílii a v ČR s tím, že v Brazílii všichni obecně očekávají větší laskavost a přátelskost, brazilští studenti se s překvapením setkali s chladnějším jednáním a výrazným dodržováním osobního odstupu (neutralita vs. emocionalita). Nicméně dodal, že on si byl této polaritě vědom a tyto odlišnosti dokázal více pochopit. Navíc doplnil, že jeho prvotní zkušenost v rámci interakce z Čechy byla naopak velmi pozitivní. Několik dnů byl ubytován s využitím portálu couchsurfing u české dívky, jež byla velice otevřená a přátelská. Zde ovšem lze předpokládat, že hostitel nabízející ubytování cizincům k nim bude značně přátelštější. Informátor D vystudoval bakalářský a magisterský obor na mexické univerzitě, kde posléze začal vyučovat. Pro získání vyšší pozice vyučujícího potřeboval doktorské vzdělání a v té době začal zvažovat studium za hranicemi. Při hledání narazil na možnost absolvování PhD. v oboru Latinskoamerických studií na UHK, jež má s latinskoamerickými univerzitami pevné vztahy. Příležitost studovat tento obor jinou perspektivou ve střední Evropě ho nalákala a vzhledem k předchozím dobrým mimo-akademickým zkušenostem s ČR se pro toto studium rozhodl. O zkušenostech jiných studentů neobdržel žádné informace. Vysvětlil, že studování za hranicemi Latinské Ameriky není v Mexiku tak běžnou záležitostí z důvodu limitovaných stipendií mimo španělsky mluvící země. Jedná se podle něj o velmi zastaralé přesvědčení, kdy studium anglického jazyka není příliš podporované; větší důležitost se přikládá španělštině. Angličtinu se naučil na soukromé škole. Pro informátorku E bylo studium na UHK jedinou možností. Omezenou volbu přičítá politickému režimu ve Venezuele, která se odráží i do ekonomiky, to znamená, že i finančně jsou obecně podmínky pro studium ztížené. Za její studijní příležitost v ČR je tedy vděčná. O zkušenostech ostatních před výjezdem neslyšela. Informátorka F taktéž uvedla limitované možnosti univerzity v rámci zahraničních studijních pobytů, jednou z nich bylo díky navázané spolupráci studium na UHK a se svými dobrými studijními výsledky dostala právě tuto příležitost, která se podle jejích slov neodmítá. Navíc vzhledem ke svému zaměření ji lákal i kulturní aspekt. Jedna z dalších možností bylo studium v Kanadě, ale

rozhodla se pro ČR. Před výjezdem se zajímala o zkušenosti ostatních studentů a obecně byly velmi pozitivní ve smyslu příjemné změny.

Kulturní šok probíhal u studentů různě. Informátorka A popsala velmi překvapující situaci během ubytování na kolejích s pěti českými spolubydlícími. Po příjezdu jí byl vysvětlen chod a fungování ve sdílené kuchyni s tím, že každý má svoje věci, které si nepůjčují. V její zemi to chodí naopak. Tato odlišnost odkazuje na rozpor mezi individualistickou (ČR) a kolektivistickou (Bolívie) společností. Zprvu se domnívala, že věci nechtějí používat spolu s ní, kvůli tomu, že je cizinka. Posléze si ale uvědomila, že to tak chodí i mezi nimi. Dalším šokujícím rozdílem byla již zmíněná uzavřenost a chladnost z české strany, například v obchodě. Latinoameričané jsou spíše vřelí, komunikativní a přátelští. V tomhle případě lze opět pozorovat dynamiku neutrality vs. emocionality. Také si nejdříve myslela, že je to něco osobního, ale posléze zpozorovala, že je tomu tak mezi Čechy obecně. V neposlední řadě zmínila drsný český humor, který jí ze začátku přišel dost zlomyslný, postupem času si na něj ale také zvykla. Informátorka A se zároveň během svých studií vrátila zpět do Bolívie, zajímala mě tedy zkušenost se zpětným kulturním šokem. Již zmíněný drsný humor si převzala a v Bolívii se setkávala s názory od přátel, že se v tomhle smyslu stala docela zlou. Zároveň si navykla zredukovat doteky v rámci pozdravů, což zapříčinilo dojem větší serióznosti. Co se týče záležitostí, které měli negativní vliv přímo na ni, udala příklad nerespektování kouření cigaret v Bolívii. V ČR by se nestalo, aby jí cigaretu někdo vzal z ruky a odhodil, zatímco v její domovské zemi ano. Také si zvykla na dochvilnost a řád, což jí v Bolívii a také při studiu v Ekvádoru dost chybělo a zpoždění ostatních jí následně dost rozčilovalo. Informátorka B uvedla, že kulturní šok se z úplného počátku nedostavil, země jí do jisté míry připomínala Bělorusko, ovšem později se dostavil v podobě výrazného rozdílu v používání titulů, kdy v ČR se na ně klade velký důraz. Podle ní je lpění na takové věci zbytečnost, vysvětlila, že je přece jasné, že vyučující má nějaký titul, např. že je doktor, když ji vyučuje. Vědomosti, které předává, jsou tedy dostačující ukázkou vysokého postavení, které se oslovením tituly nemusí umocňovat. Toto smýšlení lze zařadit k dimenzi vzdálenosti moci. Informátor C se po otázce na kulturní šok svěřil, že ačkoliv se doma v Brazílii necítil jako Brazilec, po příjezdu do ČR tomu bylo jinak. Při prvních interakcích z Čechy k pozdravu připojoval i otázky: „Jak se daří?, Jak se máte?“, což je pro brazilskou kulturu normální. Avšak zjistil, že ptát se na tohle v ČR cizích lidí je přinejmenším zvláštní. Poté mu i čeští přátelé vysvětlili, že je nesmyslné se na tohle u neznámých lidí ptát. K tomu dodal, že Češi jsou více přímočaří, jdou přímo k věci, zatímco v jeho krajině při setkání nejdříve pokládají osobní otázky typu: „Jaký byl víkend,

všechno v pohodě?“ (specifičnost vs. difúznost). Dále zmínil své pozastavení se nad skutečností, že veškeré akce či setkání v ČR se točí okolo pití piva. Po určité době se s touto „pivní kulturou“ sžil a docela si ji oblíbil. Informátor D kulturní šok zažil v hlubších mezilidských vztazích, dále ho překvapily striktně dodržované plány (sekvenčně vs. synchronně orientovaný čas), a také zavřené obchody o nedělích, případně jejich krátká otevírací doba. Během studií se navrátil do Mexika a zpětný kulturní šok se projevil mnoha způsoby. Použil výraz „Hradec Kralovisation of the mind“, kdy vylíčil, jak moc si zvykl na hradecké prostředí ve smyslu klidu, čistoty, bezpečí, MHD přijíždějící na čas a v Mexiku, „městské džungli“ se následně přistihoval, že není dostatečně ostražitý. Co se týče jazyka, vzhledem k soustavnému používání anglického jazyka měl po návratu problém se strukturou vět ve svém mateřském jazyce. Informátorka E si kulturní šok spojila s odlišným přístupem mezi lidmi, opět se jednalo o latinsko-americkou vřelost, časté objímání, zatímco v ČR se setkala s dodržováním odstupů a uzavřeností, snažila se tedy vyvarovat naučeného chování (neutralita vs. emocionalita). Dalším prvotním šokem byla pro ni dochvilnost, na kterou se v ČR klade důraz. Ve Venezuele tomu tak není, tam je zpoždění akceptovatelné. Stejnou poznámku měl o Brazílii i informátor C. (vyhýbání se nejistotě a čas orientovaný sekvenčně vs. synchronně). Ovšem ráda se tomuto faktu přizpůsobila, dodržování stanovených časů jí začalo vyhovovat. Informátorka F za kulturní šok označila slabé fyzické interakce v ČR. Vysvětlila, že ve Venezuele kromě potřesení rukou dochází i k puse na tvář, pokud člověka již alespoň trochu znají. Například při setkání objala svou „buddy“, pro kterou byl tento způsob pozdravu nekomfortní, a vzápětí ji upozornila, ať tohle v ČR nedělá. Také dostala od vyučujícího českého jazyka upozornění, že lidé se na sebe např. na ulici jen tak neusmívají, ať se tomu také vyvaruje, protože by ji měli „za blázna“. Dále informátorka zmínila uzavřenost, přičemž ji nutně nepovažuje za něco negativního. Nicméně zpočátku měla problém s tím, jak k lidem v ČR přistupovat (neutralita vs. emocionalita).

Od kulturního šoku se informátoři sami dostávali k nejvýraznějším rozdílům, které zaznamenali. Informátorka A vylíčila, jak bezpečně se v této zemi cítí oproti Bolívii. Pokračovala s vysokou úrovní organizace, která se v Bolívii nenachází. Rozvedla také individualistický způsob života, zejména ve spojení se zmíněným nedělením se o jídlo, alkohol či cokoliv jiného, kdy každý má své věci, zatímco v Bolívii se takové věci berou jako společné. Po finanční stránce uvedla, že v ČR je to v porovnání s Bolívií obecně dražší. Zároveň však zmínila výhodné studentské benefity, které v Bolívii v takové míře neexistují, konkrétně studentská karta, díky níž je možné uplatnit slevy při jízdě vlakem nebo v knihkupectvích. Dodala, že ne všechny benefity se jí stále týkají, jelikož je starší, ale stále může

využívat přístup do knihovny, možnost brigády či neplacení daní. Informátorka B za největší rozdíly označila klidnější povahu Čechů ve smyslu, že nejsou tak horliví a zapálení, při řešení nějakého problému si Češi dávají na čas. Například pokud se lidem ozvala s problémem mimo jejich pracovní dobu, musela na jejich pomoc počkat třeba několik dnů. Spojuje to s přísným režimem, zejména u starších lidí. Tohoto chování si všimla i u svých českých přátel, kteří v případě pracovních/studijních záležitostí prosili, ať jim napíše řádný e-mail nikoliv pouze zprávu. Ona má k této věci opačný přístup; když je to zapotřebí, snaží se pomoci jakýmkoliv způsobem (specifičnost vs. difúznost, čas orientovaný sekvenčně vs. synchronně). Dále si všimla, že forma neverbální komunikace ve smyslu kýčání nebo smrkání na veřejnosti nezpůsobuje žádné pozdvižení. Zde hraje roli odlišná etiketa – pro ni je obojí extrémně nezdvořilé a v její kultuře se lidé se takových projevů vždy vyvarují. V neposlední řadě pak popsala odlišnost ve formálnosti vztahů mezi učiteli. Neformální posezení u piva s vyučujícími či rektory, kde se volně diskutuje, lidé se opíjejí, je pro ni zejména v Bělorusku, ale i v Gruzii nepředstavitelné (vzdálenost moci a specifičnost vs. difúznost). Odlišné smýšlení nachází v přístupu k brzkému uzavření sňatku. V konzervativní Gruzii, pokud dívka není do 25. roku věku vdaná, bývá odsuzována zejména starší generací. Gruzie je vysoce věřící zemí a například panenství je u ženy při sňatku sice není vyžadované, ale vysoce vítané. Informátor C vytyčil celkové životní tempo, které je v ČR daleko svižnější než v Brazílii. Dále také vyšší smysl pro pravidla a řád v ČR (nízké vs. vysoké vyhýbání se nejistotě). Za příklad dal systém jízdnicích řádů, kdy už minutové zpoždění vyvolává znepokojení. V Brazílii takový systém nefunguje, tudíž zkrátka jen čekají, dokud autobus nedorazí, a to hlavně z důvodu častých dopravních zácp. Následně se vrátil opět ke konzumaci piva, přičemž při porovnání s ČR v Brazílii pijí o něco méně. Také mu Češi přijdou stydlivější než Brazilci. Pro informátora D je největším rozdílem přísnější dodržování pravidel v ČR než v Mexiku (univerzalizmus vs. partikularismus) Příkladem byla zkušenost s úřední pobočkou, kdy cizím zaviněním přišel v hodinu, v kterou již zavírali. Odmítli s ním záležitost vyřídit vzhledem k tomu, že se nedostavil dřív. V Mexiku by se v takové situaci chovali shovívavěji a pomoc nabídli, i přesto, že už mají těsně po pracovní době. Informátorka E za velký rozdíl uvedla již opakovanou podrážděnost a nevrlost prodavačů v obchodech a absence spontánního úsměvu mezi lidmi. V tomhle se opakovala i informátorka F, k čemuž přidala již zmíněnou nedochvilnost Latinské Ameriky a dochvilnost ČR. Jako pozitivum vnímá vyšší respektování času ostatních v ČR (čas orientovaný synchronně vs. sekvenčně). Celkově hodnotila Čechy jako méně komunikativní a méně sdílné v ohledu na soukromý život, pokud mezi nimi nepanuje přátelský vztah. Ve Venezuele i když se lidé příliš neznají, běžně si pohovoří o osobních

záležitostech (specifičnost vs. difúznost). I z tohoto důvodu často mívala problém s tím, jak k Čechům přistupovat, bez způsobení společenského fau-pax.

Informátoři se dále podělili o své pozitivní a negativní zkušenosti. Informátorka A si pochvalovala dobrou a přístupnou zdravotnickou péči, vysvětlila, že v Bolívii takový systém nefunguje, péče je drahá apod. Dále pak časté scházení v hospodách, jako způsob sdílené relaxace i přes převládající individualismus. Pozitivně vnímá vysoký pocit bezpečí a celkovou ochotu lidí, jež se umocňuje, když se snaží mluvit česky. V neposlední řadě hodnotí velmi pozitivně spolupráci s univerzitou, resp. se zahraničním oddělením, kteří jí jsou vždy nápomocní, například při hledání brigády. Celkově jí přijde, že lidé jsou v ČR aktivní a pracovití. Z negativních zkušeností vyjmenovala situace, kdy si ji čeští obyvatelé pletli s Romkou a vulgárně se k ní vyjadřovali. Také zažila nepříjemnou zkušenost v Praze, kdy na ni a její přítelkyni pokřikovali „lesby“, u čehož dodává, že by se stalo určitě i v Bolívii. Za nejhorší označila obtěžování muži v nočních klubech ve smyslu sahání na nedovolené partie, které zažily i její kamarádky. Jedna z nich se začala fyzicky bránit, načež security pracovník zasáhl a prohlásil: „ My v ČR lidi nemlátíme.“ Tato věc se jí zdála absurdní, kdy takové chování od mužů bylo akceptovatelné a následná obrana nikoliv, vše doprovázené útočnou poznámkou. Doplnila, že ač je Latinská Amerika výrazně misogynní oblastí a s podobným chováním se setkají na ulici, v klubech je to hlídané a žena když se ozve, dotyčného vyhodí. Informátorka B k pozitivním zkušenostem řadí studentské slevy, možnosti brigád, a také víza pro studenty, jenž v nedávné době dokončili studium. Tuto možnost, kdy po studiu má jedinec 9 měsíců na to najít si práci, objevila náhodou. Nikdo z okolí o ní předtím nevěděl. Negativně hodnotí přístup některých (zejména starších lidí), potom co ji uslyší hovořit rusky (jejím mateřským jazykem). Někteří se zajímají, ale jiní ji odsuzují a nazývají ji komunistou. Dále se jí nelíbí, jak někteří nevhodně srovnávají ČR se situací v Gruzii. Komunistický režim byl v Gruzii daleko delší, což pro zemi zanechalo horší následky. Z historického hlediska je ČR zemí post-komunistickou a Gruzie post-sovětskou, což není to samé a jí se toto dotýká. Informátor C se svěřil, že jeho vzhled působí exoticky, což je občas pozitivní, ale občas ho nesprávně nazývají muslimem. Jednou ze znepokojujících situací bylo, když si v autobuse spletl drobné s jinou měnou. Řidič po něm mince hodil. Také zmínil, že na něj Češi dokážou být nepříjemní do té doby, než česky řekne, že nerozumí. Mimo jiné slyšel i názory typu „Latinoameričané nám berou práci“. Pro informátora D byla skvělá studijní multikulturalita, kdy se potkal s lidmi z celého světa. Dále uvedl, že tu jsou „produkty evropské kvality za latinskoamerickou cenu“. Ceny nejsou o tolik jiné než v Latinské Americe. Kladně vnímá i blízkost sousedních zemí

v porovnání s Mexikem. Nepříjemnou věcí byl mírný rasismus; na zastávce bylo zvědavé malé dítě, on jej pozdravil a maminka ho odtáhla pryč ve smyslu, ať se s ním nebaví. Poté se tam objevila cizí (česká) paní a její interakce s dítětem mamince nevadila. Zmínil, že v Brazílii si v obchodech více váží zákazníků, ale i přesto zažil situace, kde i přes jazykovou bariéru zde byli lidé nápomocní. Informátorka E hodnotí pozitivně setkání se s několika českými studenty, návštěvu pěkných míst a náplň její stáže zde na UHK. Cestování hromadnou dopravou je daleko příjemnější a cenově dostupné. (Zmínka o neexistenci jízdních řádů ve Venezuele.) Negativně vnímá lockdown a zvláštní zkušenost měla s českým kamarádem (nebyl studentem), který s ní a ostatními chtěl trávit příliš mnoho času a odmítnutí bral velmi dramaticky. Informátorka F také ocenila setkávání s lidmi jiných kultur na univerzitní půdě. Otevřelo jí to oči v tom, jak odlišní lidé mohou být. Nejlepší zkušeností byla dobrovolnická práce na pozici jazykové asistentky. Byla to jedna z mála možností socializace mezi českými lidmi (kvůli koronavirové situaci). Podobně příjemná zkušenost byla v rámci hlídání dětí, kdy si maminka přála, aby na ně mluvila i španělsky. V rámci negativních zkušeností se také setkala s tím, že si ji a její kamarádky Češi pletli s lidmi romského etnika. Zažila i slovní obtěžování od mužů, kvůli kterému se necítila bezpečně. V neposlední řadě popsala problém s přístupem ředitelství studentských kolejí. Rozhodla se i kvůli zhoršeným podmínkám pro cestování zpět do Venezuely po dohodě s jejím koordinátorem zůstat v ČR další semestr. Pozdě večer přicestovala z Itálie (kde navštívila rodinu) a i přes avizování její situace koordinátorem pro ni na kolejích neměli připravenou novou smlouvu a pokoj. Sdělili jí, ať si zaplatí za hotel, přičemž ona u sebe české peníze neměla. Vysvětlila svoji situaci (nemožnost vrátit se domů, již zde byla ubytovaná předtím), ale odmítli jí pomoci. Na kolejích měla latinskoamerické přátele, u kterých nakonec přenocovala, což nebylo povoleno. Měla z toho obrovský problém, jednali s ní otřesným způsobem, vyhrožovali jí cizineckou policií, s tím že porušila pravidla: „I čeští studenti je musí dodržovat.“ Nakonec pobyla týden v hotelu, než jí byl přidělen pokoj za opětovné pomoci koordinátora. Dodává, že ve Venezuele by se tohle studentovi během takových ztížených podmínek nestalo. (universalismus vs. partikularismus).

Informátorka F - „I think sometimes, especially in the dormitory, it's not like I want to umm... accuse or change something but I'm just telling you as my experience. Sometimes they stick... uh I don't know how to say it in English but um...like they stick to the rules, they are very like um... they're not flexible at all in terms of the rules but... it doesn't make any sense in some context to stick to the rules. Sometimes you have to evaluate some like... specific factors because this doesn't

make any sense. Like we'll make someone sleep in the street because rules are the rules yeah?" / „Myslím si, že někdy, hlavně na koleji, není to tak, že chci... obviňovat nebo něco změnit, ale jen ti to říkám jako svoji zkušenost. Někdy se drží... no, nevím jak to říct anglicky ale... drží se pravidel, jsou velmi... nejsou vůbec flexibilní v ohledu na pravidla ale... dodržování pravidel v některém kontextu nedává žádný smysl. Někdy je potřeba zhodnotit nějaké... konkrétní faktory, protože tohle nedává smysl. Jakože my někoho donutíme spát na ulici, protože pravidla jsou pravidla jo?“ (překlad autorky) Nakonec zmínila jazykovou bariéru (neznalost AJ u zaměstnanců kolejí).

Řešení situace spojené s covid-19 bylo zpočátku podle informátorky A podobně přísné v Bolívii a v ČR, avšak poté se bolívijská politika začala obracet k víře, kdy nabádala k modlení, díky čemuž virus zmizel apod, což informátorce nepřišlo nijak rozumné. S vakcínami Bolívie začala postupovat o něco rychleji než ČR, nicméně je ráda, že po čase pandemie pobývala v Česku právě díky jistější zdravotní péči stejně jako informátorka F. Informátorka B popsala podobné řešení v Gruzii jako v evropských zemích, které ale bylo pomalejší; Gruzie není bohatou zemí, chybí zde finance na zdravotní péči, spousta lidí bydlí mimo infrastrukturu, a také vakcinace zde bývá často odmítána. V Bělorusku je celý problém zamlčován, žádná omezení neexistují, čísla lžou, lidé nosí roušky z vlastní iniciativy, prezident Lukašenko použil covid pouze jako záminku k zastavení protestů. V ČR bylo podle informátorky v první vlně přísné omezení, při druhé už byli lidé otráveni, a proto opatření nedodržovali. Informátor C popsal, že v Brazílii byla situace dlouho zlehčována a až po prudkém zhoršení začala vláda zvažovat zavírání a restriktce, ale to si z finančních důvodů země dovolit nemůže. I přesto, že pro ČR tahle situace nebyla optimální, doplňuje: „Kdyby v Brazílii všechno uzavřeli, možná by více lidí zemřelo hladem než na covid.“ Informátor D hodnotí situaci v ČR a Mexiku podobně, ale zmiňuje, že tam zemřelo na covid spousta lidí z rizikových skupin nebo pracovníků, jenž neměli možnost home office. Proces vakcinace mu přijde rychlejší v Mexiku, ale i tak byl vděčný za přebývání v ČR, kde měl pokoj pro sebe a vše potřebné nablízku (lékárnu aj.). Informátorka E stejně hodnotí špatnou zdravotní péči ve Venezuele a lhaní o potvrzených případech. V ČR jí přišlo prvotní jednání efektivní, ovšem následné rozvolňování byla podle ní chyba. Informátorka F zhodnotila opatření v ČR také za přísnější, venezuelská politika ohledně covidu není chytrá. „Slunce schováváme za prst.“

Ohledně zkušeností z pozváním na veřejná a soukromá místa, informátorka A zprvu trávila veškerý čas s dalšími zahraničními studenty, a mnoho informací o ČR nezískávala. Poté, co poznala svoji

přítelkyni se vše změnilo, začaly navštěvovat různá místa, akce a díky tomu zemi daleko více poznala i z hlediska mezilidských vztahů. V restauraci jí například vysvětlila, že u nás se na servírky a číšníky normálně nevolá, že se to může jevit jako neslušné, o čemž neměla do té doby ponětí. Svojí přítelkyní a českými přáteli byla často zvána domů, zažila české Vánoce a viděla, jak Češi žijí. Běžné pak pro ni byly i studentské párty a společné večeře mezi studenty na kolejích. Informátorka B má také zkušenosti se studentskou zábavou na kolejích, zmínila, že konec takové akce je s českými přáteli dost nepředvídatelný, zatímco se zahraničními studenty probíhá většinou klasicky. Pokud párty pokračovala mimo zdi klubu, byla pozvaná i domů k českým přátelům. Informátora C pozvali na ples, do hospod nebo na lyžování do hor. Čeští přátelé ho dále zvali k sobě domů na českou kuchyni, přičemž otec jednoho z nich si ho velice oblíbil. V tomhle smyslu si velice pochvaloval jejich pohostinnost. Informátor D má zkušenosti s pozváním do hospody, na koncert i sportovní zápas českými přáteli. Taktéž tomu bylo s pozváním domů, také díky vztahu z českou dívkou. Informátorka E zmínila studentské aktivity a hezkým zážitkem bylo setkání ve vlaku s ženou slovenského původu, která se velmi zajímala o její kulturu a pozvala ji a její přátele k ní domů, kde zkusili slovenskou kuchyni. Informátorka F na veřejná místa byla zvaná především dalšími ostatními zahraničními studenty, ale s českou osobou trávili čas u jezera, ta jej pak pozvala i domů na večeři. Podobně to bylo i s maminkou dětí, které hlídala.

Zkušenosti z univerzitou hodnotí informátorka A pozitivně. Vzpomínala, že zprvu studium bylo o dost lehčí než na domácí univerzitě. Bylo znát, že vyučující k Erasmus studentům přistupovali s rezervou. I přesto se ale hodně naučila a posléze při dalším studiu již cítila zlepšení, bylo bráno víc vážně. Cítí, že kvalita se pořád zlepšuje, studium je náročnější, což jí vyhovuje. Líbí se jí, že v seminářích se může k danému tématu vyjádřit. V Bolívii zažila hodiny, kdy vyučující vysvětlil látku a nanejvýš se ptal na správnou odpověď (nízká vs. vysoká vzdálenost moci). Dále jí vyhovuje struktura, četba materiálů, tvorba prezentací a ústní zkoušky; umět se vyjádřit je podle ní nezbytné. Pouze v jednom předmětu byl přístup učitele laxní, pouštěl dokumenty a dle jejích slov nic nenaučil a zpětné vazby ke své zkoušce (eseji) se jí od něj nedostalo. Doplňuje, že s covid situací se univerzita vypořádala, jak nejlépe mohla. Informátorka B má vcelku opačnou, dosti stresující zkušenost. Vysoká míra požadovaného samostudia je pro ni nesmyslná. Vyučující je dle ní od toho, aby naučil, samostudium je pak jakýmsi doplňkem, přičemž na UHK to pro ni bylo obráceně. Dále nedostatek informací i ohledně předmětu a zkoušek, jenž způsobilo, že se učila něco úplně jiného a zkoušku následně neudělala, například základy historie – málo konkrétní. Tento systém byl pro ni

velice zmatečný, stejně jako studium odlišných materiálů pro přednášku a semináři (měly by navazovat). Častokrát zažila i rušení hodin nebo brzký konec. Obecně postrádá větší propojení s fakultami ve smyslu systematického organizování. Měla problém s distribucemi informací v byrokratických záležitostech. Nedostatek situací ji dostal do ztížené situace. Konkrétně se dočetla na webu o antigenním testování pro studenty a pracovníky UHK zdarma a poté se dozvěděla, že potřebuje národní pojištění a musela za výkon zaplatit. Špatně se podle ní orientuje na internetových stránkách, často neví, že nějaká informace existuje. V Gruzii tenhle problém neměla; na univerzitě jsou lidé, kteří se zabývají konkrétní administrací studentů, tudíž studenti se tím nemusí zabývat, navíc obecně je tam méně administrativních pravidel (příhlášky, zadání apod.), vše je jasnější. Informátorovi C přišlo studium v ČR snadnější než v Brazílii. Informátor D použil číselné hodnocení 9 z 10. Chybějící bod byl kvůli distanční výuce, přičemž chápe, že tato situace byla neobvyklá obecně všude, nicméně připouští, že univerzita může více zapracovat na tom, jak v takové situaci fungovat. Přednášky a semináře hodnotí jako zajímavé a v dobrém smyslu šokující. V Mexiku zažil vysoký tlak a nezvladatelnou míru aktivit. Na UHK měl možnost pracovat a rozvíjet znalosti podle svého tempa. Informátorka E si pochvaluje metodologii, jež se liší od její země. I když slyšela jiné zahraniční studenty stěžovat si, že je studium lehčí, ona oceňuje škálu předmětů, které by doma nestudovala a nově nabyté znalosti pomocí jiného jazyka. Při porovnání zvládání situace spojené s covid-19 univerzitami se shoduje s informátorem C, kdy oba vysvětlují, že ne každý student v Latinské Americe má k dispozici dostatečné internetové připojení, proto se tam distanční výuka zvládala mnohem hůř. Informátorka F byla v 1. semestru spokojená, druhý byl náročnější opět kvůli covidu; chyběl jí sociální kontakt, kritické diskuze v hodinách aj. Některé hodiny byly efektivněji vedené, jiné byly přemírou informací, kdy bylo znát, že vyučující příliš nedbá na to, zda studenti látku chápou. Občas byl v organizaci hodin dost nepořádek, někdy na e-maily nedostávala od učitelů odpovědi. Kvůli zdravotním problémům měla období, kdy studium hůře zvládala, nestíhala odevzdat úkoly, nicméně ze strany vyučujících se dočkala pochopení.

Informátorka A popsala, jak se v posledních letech buddy systém formoval. Zprvu (v roce 2015) se buddies starali zejména o organizaci výletů či (párty) setkání a s byrokratickými věcmi tolik nedokázali pomoci. I se na ni obraceli jiní studenti s tím, že jejich buddy neví, jak pomoci. To se v posledním roce a půl výrazně zlepšilo a buddies se velmi snaží pomáhat i v praktických aspektech. Ohledně aktivit zažila pokles zájmu u zahraničních studentů, protože se jim příliš nezamlouvaly a relevance buddy systému se snížila. Teď jej hodnotí jako druhý extrém, kdy studenty tlačí

k participaci na všem možném a jsou přísní ohledně pravidel, kvůli čemuž se studenti zdráhají na něco ptát apod. Nicméně ocenila řadu aktivit, mezi nimi sledování filmů, orientační týden, pravidelná setkání vždy s tématem určité země, team buildings. Přijde jí, že někteří evropští studenti o tohle příliš zájem neprojevují, Erasmus berou spíše jako zábavu, ale pro Latinoameričany či zástupce Asie jsou tato setkání zajímavá. Kladně hodnotí informace o českých kulturních akcích, o kterých by se normálně nedozvěděla. Informátorka B dostala buddyho, který nemluvil anglicky, viděli se pouze jednou. Naštěstí jí pomohl koordinátor z jejího jazykového kurzu. Více zkušeností se systémem nemá. Zaslýchla zkušenost neslušného chování od člověka řídicího buddy systém, ale ví, že záleží na konkrétním buddy, někteří byli nápomocní. V rámci mimoškolních aktivit ji zaujala nabídka dobrovolnictví, ale při bližším zkoumání zjistila, že nesplňuje požadavky, nemohla se tedy účastnit. Informátor C ocenil pomoc, kterou dostal vždy, když potřeboval. V Brazílii takový systém nemají (např. kvůli špatné dopravě a vzdálenosti nevyzvedávají studenty na letišti, což na UHK funguje). Uvítal welcome párty, mezinárodně zaměřená setkání, výlety do Prahy a okolí či lyžování. Posléze se sám stál buddym, a všiml si, že u různých studentů existuje jiná míra očekávání. Evropští jsou samostatnější, zatímco Latinoameričané očekávají větší pomoc a péči (individualismus vs. kolektivismus). Informátor D se skrz buddy systém zúčastnil několika aktivit a výletů. Vždy se mu dostala pomoc, když ji potřeboval. Informátorka E měla jako buddy další Venezuelanku, která jí ze začátku pomohla například v bance, ohledně karty na MHD, i když poté byla často zaneprázdněná svojí prezidentskou funkcí. Pamatuje, že buddies zajišťovali spoustu aktivit, když to bylo možné (venčení psů, jazykové večery aj.). I pro informátorku F byl „buddy systém“ velice přínosný a užitečný (WhatsApp skupiny pro informace a diskuze, byrokratická pomoc) a buddies čeští i venezuelští byli nápomocní.

Se stereotypy se informátorka A setkala různými způsoby. Kupříkladu si nese přesvědčení, že starší lidé v ČR více pijí (alkohol, zejména pivo), nicméně si uvědomuje, že to tak pro každého neplatí. V jejím případě a jejích latinskoamerických přátel se setkala se sexualizací. U Latinoameričanek má být vše o sexu a o tom být sexy (odkazovala na situace v klubech). Dále se také setkala s podivem od ostatních, jak může být v ČR, když je z chudé země. Zároveň doplnila, že mezi skupinami studentů existují mínění i o jiných národech například o Afričanech a také Turcích, že jsou vysoce věřící a muži šovinističtí, ale snaží se z generalizace nepřeklenout do stereotypu. Informátorka B zmínila Čechy jako milovníky piva. Na základě svých zkušeností se domnívá, že Češi jsou protivní a k cizincům nepříjemní z důvodu jazykové bariéry. Jakmile student promluví třeba

i lámanou češtinou, hned je to (až na výjimky) potěší. Také si vytvořila domněnku, že lidé v ČR jsou obecně méně empatictí. „Češi se o problém nebudou zajímat, pokud se jich to přímo netýká.“ Informátor C stejně jako informátorka B příliš o zemi předem nevěděl a na internetu si vyhledával různé informace. Dozvěděl se o oblíbenosti piva, což se po jeho zkušenosti umocnilo. Češi u něho jako Brazilce usuzovali, že má rád fotbal, i když on něm moc neví. Stejně jako informátorka A popsala, že i kvůli karnevalům samby a obecné hypersexualizaci žen se ostatní domnívají, že latinskoamerické ženy jsou povolnější. Informátor D nemá příliš zkušeností se stereotypem kromě žertovných situací (sám žertoval o tom, ať si ostatní hlídají peněženky, protože pochází z oblasti s vysokou kriminalitou), spíše s generalizováním, kdy si uvědomuje důležitost vlastní zkušenosti před odsuzováním. Informátorka E slyšela v rámci stereotypů, že Venezuelané jsou upovídání, extrovertní povahy, rádi oslavují, ovšem ona sama taková není, spíše naopak. Pro Čechy si nevytvořila žádné stereotypy. Informátorka F zažila stereotyp na její osobu ve spojení s nedochvilností, leností a romským etnikem. Sama Čechům na základě svých zkušeností přikládá vlastnosti jako serióznost, chladné jednání. To samé slyšela i od německého studenta.

Informátorka A není věřící a bere ČR jako příjemnou změnu od katolické Bolívie, jejíž smýšlení je ve stylu: „nešťastné události jsou činem Boha, důsledkem neštěstí je málo modlení se“ apod. Informátorka B ačkoliv pochází z ortodoxní rodiny, doopravdy moc věřící nejsou. Do kostela pravidelně nechodí, pouze v případě zapálení svíčky pro zesnulého a to v ČR má možnost provádět. Informátor C má v ČR více prostoru vyjádřit se jako agnostik, než by měl v katolické Brazílii. Lidé zde se na otázku Boha ani příliš neptají, což mu vyhovuje. Informátor D se aktivně nehlásí k víře, tudíž ji nepotřebuje v ČR praktikovat. Nicméně měl možnost navštívit kostel i mešitu z čistě kulturně podmíněného zájmu, tudíž předpokládá, že jako věřící student by měl příležitost a prostředky (př. zahrnut anglický i španělský jazyk). Informátorka E pochází z věřícího prostředí, ale sama jej nyní nepraktikuje. Problémy tedy nezažila a kostel navštívila jako informátor D pouze ze zvědavosti. Stejně je to pro informátorku F, která jen dodala že její přátelé, zahraniční studenti z Ghany, Rwandy nebo Turecka, se s problémy potýkali. V běžné konverzaci zmiňovali Boha, což bylo ostatním nepříjemné, a také se setkali s kritickými pohledy či komentáři při nošení hidžábu (etnocentrismus).

Ohledně vztahů mezi ženami a muži informátorka A pravila, že ačkoliv je ČR v EU, v které se hovoří o genderové rovnosti apod., vnímá zde dynamiku mezi rolemi mužů a žen v partnerství, a také si všímá šovinismu u mužů; oni musí být ti silní velcí muži, kteří rozhodují. I když je toto obvyklé

i v Bolívii, uvedla že tam jí přijde jednodušší navázat přátelské vztahy mezi muži a ženami než v ČR. V jejím případě se spřátelila spíše s muži jemné a stydlivé povahy. Za příklad nerovnosti dává situace narození potomka, kdy matka je stále v nemocnici a muž jde popíjet. Má zkušenost (stejně jako informátorka E) s hlídáním tří dětí, jejichž otec „šel pít do hospody jako každý pátek“, což jí přišlo absurdní (feminita vs maskulinita). Informátorka B nevnímá rozdíly mezi ČR a Běloruskem. Gruzii nazývá středověkou ve smyslu stále silného odmítání LGBT+ komunity, homofobie vládne podle informátora D i v Mexiku, v ČR vnímají toto jako menší problém. V ČR vnímá větší rovnost v partnerství, o maskulinních hodnotách („ženy patří do kuchyně“) se žertuje, ale tím to končí. V Gruzii je to realita. Také informátor C se pozastavoval nad šovinisticky či sexisticky zaměřeném žertováním, které je v ČR běžné. V Brazílii by ho podobný humor dostal za mříže. Byl svědkem i fyzického napadání (pěsti, facky) mužů na ženách. V Brazílii by toto nikdo nepřešel, feminismus tam je právě díky problematice misogynie velice silný. Polemizoval o tom, zda se v ČR tenhle problém přechází a feminismus je oslaben, z důvodu jinak vcelku rovných možností pro obě pohlaví. Na podobné problémy upozornila i informátorka F. Za příklad udala pár, kdy žena při cestě do schodů měla kočárek, dítě a psa na vodítku a muž jí nepomohl. Avšak uvedla, že v ČR se setkala s řidičkami autobusů, ve Venezuele vůbec. Také se podivovala nad velikonoční tradicí (pomlázka mužů). Shrnuje stejně jako informátorka E, že ve Venezuele je hodně sexistů a machismu, ČR je na tom o trochu lépe. Informátor D také potvrdil převládající machismus a sexismus v Mexiku i z důvodu působící katolické víry.

Jak už z poznatků vyplynulo, informátorky A a F vnímají ČR jako více individualistickou a země Latinské Ameriky jako více kolektivistické. Příkladem je již zmíněné dělení se o jídlo, („share“ se v češtině používá ve smyslu „dělit se“, což pro informátorku A znamená „divide“. či „seperate“. Ve španělštině má slovo jiný význam (jedna věc pro všechny, nikoliv jednu věc rozdělit).

Informátorka A: „For example for me it wasn't a rule but she arrived from work or something and I was eating something, doesn't matter what and then she would say something like ,yeah, it looks very tasty,' and I automatically because this is something that we do a lot, so automatically I just took another plate and just gave her some of it. And then she was always, ,but don't bother I can do another, it's fine, you don't have to give me your stuff' and I was like no, I'm not giving, I didn't see it like that. I didn't see it as me giving her stuff, I was just sharing. And um... then it was for me for example these things that's the same as if we were in a restaurant and we were eating something and she wasn't so happy with her food so in Bolivia, there is this or in Latino America in

general, when this happens, you're sharing like changing one plate to the other, doing this stuff and she went like ,no, but this is not necessary, like why are you doing this all the time?' and I (*smích*) was thinking why is she so annoyed? But then after, I started thinking about the dynamics for example in the student dormitories. I used to be ,how is this going to be?' because wouldn't mind this as a Bolivian. We share it, you know. I would imagine this like we would cook together and share together but with my czech roommates everybody had their own food even when they were really good friends, they had their own food, sometimes they'd cook together and this was for me something like very crazy because after I started realising oh we are like this, this sharing people."/ „Například, pro mě to nebylo pravidlem, ale (přítelkyně) dorazila z práce nebo tak a já něco jedla, je jedno co a ona pak řekla něco jako ,Jo, to vypadá dost chutně,' a já automaticky, protože to je něco co my (lidé z Bolívie) děláme často, tak automaticky jsem vzala další talíř a prostě jsem jí trochu toho jídla dala. A ona vždy: ,Ale to se neobtěžuj, já si udělám něco jiného, to je v pořádku, nemusíš mi dávat svoje jídlo,' a já odpověděla, že já nedávám, takhle jsem to neviděla. Nevnímala jsem to tak, že jí dávám něco svého, pouze jsem se dělila. A... poté pro mě byl příklad stejné věci v restauraci, kde jsme něco jedli a jí to její jídlo moc nechutnalo a v Latinské Americe to funguje obecně tak, že když se tohle stane, tak sdílíš, ve smyslu vyměňuješ jeden talíř s druhým, takovéto věci a ona odvětila: ,Ale tohle není nutné, proč tohle pořád děláš?' a já (*smích*) jsem si říkala, proč se tak zlobí? Ovšem poté jsem začala uvažovat o té dynamice například na těch studentských kolejích, říkávala jsem si: ,Jaké tohle bude?' protože by mi tohle jako člověku z Bolívie nevadilo. My se dělíme, víš. Představila bych si tohle, jako že vaříme společně a sdílíme společně, ale moje české spolubydlící, všechny měly své vlastní jídlo, i když byly dobrými přáteli, měly své vlastní jídlo, někdy vařily společně a tohle bylo pro mě něco šíleného, protože poté jsem si začala uvědomovat, že my jsme takoví sdílní lidé.“ (překlad autorky)

Dalším příkladem je v ČR u dětí kladen důraz na „tohle je moje a tohle tvoje“. Zmíněná je důležitost vztahů, rodiny, a skupinové spolupráce ve Venezuele, neumí se rozhodovat sami, často se ptají na názor ostatních. Stejně země porovnal i informátor C, dodával, že lidé jsou více semknutí i vzhledem k horší ekonomické situaci a vyšší kriminalitě. Informátor D vysvětlil, že Mexiko je v určitých záležitostech spíše individualistické (vyšší důraz na soukromé vzdělávání) a v jiných naopak kolektivistické (pomoc při katastrofách). V ČR vnímá na střední pozici ve všech ohledech. Informátorka B porovнала Gruzii jako více kolektivistickou, ČR a Bělorusko jako více individualistické

v souvislosti s její vlastní zkušeností; rozhodování celé rodiny o jejím studiu, v ČR zaznamenala větší svobodu studenta a celkově větší kontrolu na vlastním životem.

Informátorka A hodnotí přístupy učitelů a studentů následovně; V Bolívii přetrvává vysoká formálnost a mocenská vzdálenost, i když v poslední době mírně klesá a v ČR zažila neformálnější a rovnocennější prostředí (vysoká vs. nízká vzdálenost moci). Opět odkazovala na podmíněnost rozdílů jazykem; v angličtině neexistuje rozlišení „ty/vy“, zatímco ve španělštině ano. Informátorka B zhodnotila přístup vyučujících jako kolegiální, v Gruzii se klade důraz na respekt, ale jinak je stejný (běžné vedení diskuzí). V Bělorusku vnímá vyšší mocenskou vzdálenost mezi učitelem a studentem. Informátorka F sdělila, že v ČR je v tomhle směru více hierarchickou, je jasně vyznačeno, kdo je nad a kdo pod, obvykle vztahy na stejné úrovni podle ní nejsou. Více neformální a přátelštější prostředí zažila ve Venezuele. Informátor C vnímá nižší vzdálenost moci v Brazílii než v ČR (profesoři dávají studentům své osobní kontakty, mají pro ně přezdívky, učí se od studentů apod.). Informátor D vidí rozdíl v setkávání studentů a vyučujících v ČR kupříkladu za účelem oslavy konce semestru v neformálním prostředí. V Mexiku není příliš podporovaná. Vzdálenost moci se podle něj liší na základě úrovně studia (více kolegiální vztah při doktorském studiu, menší při bakalářském studiu). V Mexiku zažil, že záleží na konkrétním učiteli. Na velké univerzitě jsou vyučující méně pod dohledem, proto ke studentům mohou přistupovat, jak chtějí. UHK jako menší univerzita má větší kontrolu. Informátorka E uvedla, že u každého vyučujícího je to jinak. Vnímala rozdíl v přístupu učitelů spíše na základě věkového rozdílu, a to jak ve Venezuele, tak v ČR. Mladší vyučující k nim mívají kolegiálnější vztah, zatímco starší si drží odstup a je cítit jakási vyšší autorita.

Informátorka E - „The age of the teacher makes a difference, because I had one teacher, she was... I don't know her age but she looked young and I asked her: ‚How should I call you, like a professor?‘ because for me it has always been a problem here, I don't know if I should say professor, teacher or what. And she told me: ‚No, just call me (*křestní jméno vyučující*), like by my name and that's it./“ „Věk učitele dělá rozdíl, protože měla jsem jednu vyučující, byla... nevím, kolik jí bylo, ale vypadala mladě a já se jí zeptala: ‚Jak Vás mám oslovovat, profesorko?‘, protože pro mě tady tohle byl vždycky problém, nevím, jestli mám říkat profesore, učiteli nebo co. A ona mi řekla: ‚Ne, prostě mi říkej (*křestní jméno vyučující*), mým jménem, takhle to stačí.“ (překlad autorky)

Vzhledem k tomu, že si informátorka A v ČR oblíbila vysokou organizaci a strukturu, podobně vedená výuka na UHK, jasně vymezené informace ohledně úloh apod., jí vyhovuje. Vysvětlila, že do takové míry tak přesná vymezení v Latinské Americe častá nejsou a někteří latinskoameričtí

studenti mohou narazit na problém. V ČR se tématy a úlohami studenti seznámí díky sylabu v úvodu předmětu, a tudíž vyučující počítá s tím, že není třeba nic připomínat. Studenti z Latinské Ameriky nejsou na sylabus s konkrétními požadavky zvyklí a očekávají, že vyučující je bude informovat o každé následující úloze dostatečně předem (slabé vs. silné vyhýbání se nejistotě). Informátorka B cítí celkem vysokou míru plánování a důraz na dochvilnost v ČR, Bělorusku a i v Gruzii. Dále v Gruzii byly jasnější a lépe vysvětlené instrukce, zatímco v ČR je to dle ní zejména o štěstí.

Informátorka B - „I used to be so stressed about it... but my friend or not like friend but colleague from my class, he said to me that that's exactly why exams here have three attempts with the exam. First one to find out what will be on the exam, second one to try to pass it and third one to try to pass it on A. And when he told me about this, like czech person who is not for the first time in the university, I understood that okay so if even czech people say it, then I just need to be calmer about it.“/ „Bývala jsem z toho dost vystresovaná... ale můj kamarád nebo ne kamarád, ale kolega ze třídy mi řekl, že to je přesně proč jsou u zkoušek tři pokusy. První je o tom zjistit, co v té zkoušce je, u druhého se zkusí projít a u třetího se zkusí projít se známkou A. A když mi tohle řekl, jako Čech, který není na univerzitě poprvé, tak jsem porozuměla, že OK, pokud tohle říkají i Češi, tak jen potřebuji být ohledně toho klidnější.“ (překlad autorky)

Informátor C vnímá v ČR konkrétnější instrukce pro plnění studijních úloh. V Brazílii při dodržování základních pravidel umožňují studentovi uchopit úkol více podle sebe a zároveň vítají vyjádření vlastního názoru, ten v ČR nebyl doporučován. Informátor D doplnil ostatní Latinskoamerické informátory s tím že, i v Mexiku na dochvilnost nedbají, konkrétně na univerzitě; studentovi trvá spousta času, než se tam přes vysoký provoz a ucpané silnice dostane, proto jsou i v tomhle ohledu shovívaví a na dochvilnosti nelpí. Také potvrdil, že v ČR je kladen důraz na plánování s vyhlídkou vzdálené budoucnosti, v Mexiku nikoliv (čas orientovaný sekvenčně vs. synchronně). Dále sdělil, že v ČR je předem dopodrobna vymezený sylabus, v Mexiku funguje také, ale není tak specifický. Na konci hodiny mexický profesor sdělí téma na příští hodinu, v ČR se spoléhá na to, že je student na základě sylabu již obeznámen. Informátorka E zhodnotila úlohy z výuky na obou univerzitách jako rovnocenně specifické s konkrétními pokyny, na té venezuelské kladou větší důraz na dodržování termínů apod. Informátorka F uvedla, že volnější přístup ohledně úkolů a zkoušek zažila na UHK než na domácí univerzitě. Zkoušky zde byly orientované jako diskuze, bylo snadnější je absolvovat.

Ironií nazývá fakt, že i když jsou s vyučujícími na vztahově přátelštější úrovni, je tam těžší zkouškami projít.

Informátorka A popsala ČR v rámci emocí jako více uzavřenou. V Bolívii lidé mluví o tom, zda a proč jsou šťastní nebo ne, v ČR se s takovou otevřeností nesetkává. Příliš nevyjadřují zlobu či zklamání, což na druhou stranu v ČR vidí častěji. Polemizovala o tom, zda se zmíněné latinskoamerické chování nevychází z víry; od malička jsou učeni k tomu chovat se k ostatním lidem mile a přátelsky, vyvarovat se negativních emocí. V ČR si všimla, že to je naopak; hned lze poznat, když vás někdo nemá v oblibě. Celkovou uzavřenost Čechů si zprvu brala osobně, i z toho důvodu, že v Latinské Americe je člověk z Evropy přivítán s velkým nadšením a zájmem. Nějakou dobu jí trvalo si na tento český přístup zvyknout. Dodává, že Češi si ji občas pletli s romským etnikem a když zjistili, že nemluví česky, hned k ní byli příjemnější. Informátorka B vnímá Gruzii jako vysoce emocionální s tím že, tam se na lidech ihned pozná, zda jsou rádi, že vás vidí či ne. V ČR a v Bělorusku si lidé více drží tvář, jsou uzamčení do svých emocí a jsou těžko čitelní (emocionalita vs. neutralita). Informátor C si všiml, že jeho čeští přátelé si více stěžují, ale jsou méně emocionálně založení než lidé v Brazílii. Tam naopak stěžování si není tak časté, ale projevy emocí ano. Také od českých přátel slyšel, že v ČR je časté objetí spíše zvláštní. Informátor D si všiml kontrastu mezi chováním v přátelském kruhu a v partnerství. Přátelé v ČR k sobě více projevují náklonnost než přátelé v Mexiku. Naopak v ČR partneri nejsou ve společnosti tak emočně expresivní, zatímco milenci v Mexiku, „všem ukážou, že jsou milenci“.

Ohledně uznávaných hodnot informátor C vnímá honbu za úspěchem silnější v Brazílii, protože tam je potřeba vykonávat velké úsilí k tomu, aby člověk mohl žít slušný život (špatná ekonomická situace). V ČR je život stabilnější, proto zde vnímá více prostoru ke spolupráci a solidaritě. Informátor D (spolu s informátorkou A) naopak vysvětlil, že maskulinní hodnoty, zejména materiální úspěch je v ČR důležitější, protože je dosažitelnější nežli v Latinské Americe. Informátorka A uvedla, že pokud člověk v ČR pracuje dostatečně tvrdě, má možnost koupit si dům. V Latinské Americe, i když by člověk dřel, taková věc není obvykle na dosah. Dále informátorka A vylíčila, že Češi si podle ní cení zejména práce před ostatními hodnotami. Důležité je, pokud člověk pracuje. Jaké dělá povolání, už není tak rozhodující, zatímco v Latinské Americe usoudila, že se lidé při interakcích okamžitě vyptávají, co za práci člověk dělá, co dělají jeho rodiče nebo co studuje. V neposlední řadě vysvětlila, jak odlišně je vnímán život v USA. Češi si rádi idealizují tzv. „americký sen“ který si člověk tvrdou dřinou může splnit a stát se milionářem.

V Latinské Americe nemíří s ambicemi tak vysoko, spíše takovou příležitost vnímají s myšlenkami, aby se tam uživili a vedli poněkud skromnější život. V rámci sociálních rolí vidí jejich větší překrývání v ČR (pracovní podmínky, menší platové propasti), nicméně všimá si problémů, které se tu přehlížejí (domácí násilí, machistické postoje mužů k ženám). Stejně jako výše informátor C, zde popsala jakousi „liberálnější“ formu feminismu oproti Latinské Americe. Sociální role se podle informátora D více prolínají v ČR; kupříkladu zde vídá řidičky autobusu, přičemž v Mexiku se taková věc nevyskytuje ani výjimečně. Podobně je to i s výzkumnými pozicemi, častěji v nich najdeme ženu v ČR než v Mexiku. Informátorka E nevnímá rozdělení maskulinních a femininních hodnot ve Venezuele jednoznačně, podle ní je to spíše individuální. V ČR posuzuje sociální role podle své zmíněné zkušenosti s rodinou se třemi dětmi, žena doma s dětmi, muž pracuje či pije v hospodě. Ve Venezuele dříve bylo takové rozdělení ještě radikálnější, v poslední době se uvolňuje. Nicméně, otcovská dovolená je ve Venezuele nemyslitelnou záležitostí, zatímco v ČR se s ní setkat můžeme. Informátorka F vnímá v rámci sociálních rolí ve Venezuele femininní hodnoty přisuzované ženám, kupříkladu na její základní škole byly všechny vyučující ženy, stejně tak ve školce se vyskytuje více učitelek. Dále pak je častým povoláním sekretářka. Obecně čísla a věda ve Venezuele je spíše pro muže a humanistická a umělecká zaměření zase pro ženy. I sport je doménou mužů, protože jsou silnější. V ČR to vidí podobně, ovšem role se zde mírně překrývají. Na zahraničním policejním oddělení pracovaly ženy hlavně z toho důvodu, že se považují za více trpělivé při komunikaci s veřejností. Informátorka B zhodnotila sociální role v ČR mezi muži a ženami za prolínající. Za příklad dala řidičky taxi, jež v ČR vídá často. V Gruzii a Bělorusku jsou profese více rozdělené. V Gruzii by ženy byly hned odsuzovány jako špatné řidičky, v Bělorusku by se jednalo o zvláštní úkaz.

Informátorku A lze pomocí DMIS modelu zařadit do fáze adaptace. Stále se v ČR cítí Bolivijkou, ale ráda se dozvídá a učí nové věci ohledně české mentality (adaptační strategie ve formě integrace). Uvědomuje si, že některé vzorce chování vyvstávají z historie země, za příklad uvedla komunistický režim v minulém století. Svůj dostatek znalostí spolu s empatickým chováním dokáže zúročit a díky tomu se tu cítí spokojená. Byl to proces, ke kterému si musela dojít. Zdůraznila, že se setkala s mnoha zahraničními studenty, kteří přetrvávají ve fázi popření, obrany a separace. Setrvávají ve své skupině a vyhýbají se interakcím s Čechy, jejichž chování často kritizují. Zůstávají ve své komfortní zóně a nedají šanci hlubšímu kulturnímu poznání. Informátorka F souhlasí s přesvědčením, čím více kultur tím líp. Umí se adaptovat bez toho, aniž by potlačovala svoji

kulturu či upustila od svých uznávaných hodnot. Ráda svoji kulturu prezentuje, ovšem využívá i empatie. Zároveň vnímá, že osobní problémy mohou trápit kohokoliv, například manželství, rozvod apod. Taktéž ji můžeme přisoudit místo v adaptační fázi. Informátorka B dokáže odlišnosti akceptovat a respektovat, nicméně ačkoliv dokáže „tolerovat“ spoustu věcí, některým je těžké se pro ni přizpůsobit. Má to tedy určité limity, pokud je pro ni něco nepříjemné, k adaptaci nedojde. Nachází se tedy ve fázi akceptace. Informátora C lze přiřadit k adaptační fázi. Také si vysvětluje chování pomocí historického hlediska či ekonomické situace, ve spoustě ohledech se v ČR adaptoval. Věří, že až se vrátí do Brazílie, bude si muset opětovně zvyknout na určité formy chování. Kultury ho zajímají, což bylo zapříčiněno působením v mezinárodním prostředí už od jeho útlého věku. Informátorka E sdělila, že se po příjezdu snažila zapadnout i mezi ostatní Latinoameričany, připadala si odlišná i od nich. Nicméně v ČR odlišná chování respektuje a také již polemizovala nad tím, že lidé se chovají odlišně z nějakého důvodu. Pohybuje se tedy mezi fází akceptace a adaptace.

Informátor D – „I was educated as a sociologist. And the first thing they teach you in sociology, anthropology, social sciences in general is a fact, a universal truth which is like there is not better or worse culture, there is not bigger or smaller culture, there is only different culture. And they trust in things to know the differences. So I don't think that the differences I have found between the Czech Republic and Mexico are in a way or make them like a higher culture or lower culture but I try to find why or I try to think why this difference came across. (...) I was telling to my colleagues in Mexico: „Expecting that a sociologist have not a cultural shock is like expecting that a doctor is never going to be sick or get a disease just because he's studying medicine.“/ Byl jsem vzděláván jako sociolog. A první věc, kterou vás učí v sociologii, antropologii, společenských vědách obecně je fakt, obecná pravda, která říká, že neexistuje lepší či horší kultura, že neexistuje větší nebo menší kultura, pouze jiná kultura. A věří v poznání těchto rozdílů. Takže já si nemyslím, že rozdíly, které jsem našel mezi Českou republikou a Mexikem stojí v cestě nebo z nich dělají vyšší či nižší kulturu, ale snažím se najít nebo snažím se přemýšlet o tom, proč se ten rozdíl vyskytl. (...) Říkal jsem svým kolegům v Mexiku: „Očekávat od sociologa, že nezažije kulturní šok je jako očekávat, že doktor nikdy neonemocní jen proto, že studuje medicínu.“ (překlad autorky)

Informátor C tedy o kulturách přemýšlí a je otevřený odlišnostem a uvažuje o nich. Věří, že z rozdílů, které mu nejsou tolik příjemné se může poučit. Pohybuje se tedy ve fázi adaptační.

Závěrečným poznatkem, s kterým se informátorka A podělila, byla strategie studentských kolejí poslední doby. Všimla si, že do pokojů rozdělují studenty, tak aby cizinci byli spolu a Češi odděleně. Při svém prvním pobytu, jak popisovala, byla ubytovaná s Češkami, ovšem v nynější době již studenty dle jejích slov nemixují. Podle ní uvažují tak, že tím předejdou nedorozuměním či komunikačním problémům. S tímto přístupem nesouhlasí; k tomu, aby se mezi sebou čeští a zahraniční studenti poznávali, aby vystoupili ze své komfortní skupiny a navazovali nová přátelství, je příhodné nechávat je bydlet společně.

3.10. Shrnutí a diskuze

Výše uvedené poznatky zahraničních studentů jsou nadmíru bohaté a poučné. Vychází z nich několik závěrů. Česká republika je oproti zemím Latinské Ameriky, ale také Gruzii daleko individualističtější zemí, což souhlasí s vymezením na základě výzkumu G. Hofstedeho. Opakovaným zjištěním byla častá chladnost a uzavřenost českého obyvatelstva v porovnání s ostatními zeměmi, opět v souladu s Hofstedeovým posouzením. Vzhledem k četně se vyskytující jazykové bariéře se pak tento přístup u Čechů dokáže umocnit, naopak pokud slyší snahu mluvit česky, stanou se vřelejšími. Ačkoliv celkovou úroveň anglického jazyka v zemi nelze jednoduše ovlivnit, v institucích spojených s univerzitou (studentské koleje) by jeho alespoň základní znalost měla být samozřejmostí. K tomu může například dopomoci poskytování jazykových kurzů pro zaměstnance. Kurzy českého jazyka jsou dle informátorů pro studenty dostupné, nicméně bylo by příhodné studenty s touto skutečností (potěšení na straně Čechů, když od cizinců slyší češtinu) blíže seznámit. Dalším zajímavým a potvrzujícím zjištěním bylo univerzalistické smýšlení země oproti zemím Latinské Ameriky. Nejednou byla zmíněna záměna latinskoamerických studentek s romským etnikem, doprovázeno negativními ohlasy ze strany Čechů. Zkušenosti s univerzitou, přístupy vyučujících a vedená výuka není jednoznačná, z poznatků lze usoudit, že tyto záležitosti se liší na každé univerzitě. Rozhodně stojí za zamyšlení fakt, že ne každý student vnímá studijní pobyt jako „dovolenou“, ale přijíždí se opravdu vzdělávat a podle toho je záhodno uzpůsobit náročnost výuky. Zajímavým poznatkem je odlišná vzdálenost moci na základě věkového rozdílu mezi učiteli a také vliv jazyka. Převažují příjemné zkušenosti a pozitivní hodnocení jak s univerzitou, tak s buddy systémem, ovšem k zamyšlení stojí problémy s organizační strukturou a nepřehledností webu. Za přehodnocení stojí i oddělené umístování zahraničních a českých studentů na koleje. Kladnými zjištěními byly větší pocity bezpečí a dostupnost zdravotní péče ČR v porovnání s ostatními

zeměmi. Také mírné prolínání sociálních rolí mezi muži a ženami, jež Českou republiku řadí při porovnání blíže k pólu feminity. Klíčovým výstupem tohoto výzkumu jsou pocity zahraničních studentů pramenící z objevených rozdílů. V první fázi poznávání si odlišné jednání a chování mohou brát osobně, jako útok, že tu nejsou jako cizinci vítáni. Pomocí můžou být mezikulturně zaměřené besedy či setkání po příjezdu studentů, které je seznámí s formami chování, jednání a přístupů, s kterými se mohou při pobytu v ČR setkat.

Nejdůležitějšími dimenzemi se po shrnutí všech poznatků jeví individualismus vs. kolektivismus a emocionalita vs. neutralita. Obě jsou vysoce relevantní pro zkoumané prostředí a nejvíce ovlivňují pobyt zahraničního studenta. V dimenzi emocionalita vs. neutralita se nabízí při zkoumání brát ohled na význam jazyka, respektive jazykové bariéry; jednotky, která má vliv na otevřenost a vřelost hostitelské kultury. Jazyk a dále i věkový rozdíl hrají roli na poli vysoké či nízké vzdálenosti moci. Lze uvažovat nad tím, že různé formy oslovení v jazyce (vykání/tykání či nikoliv) a věkový rozdíl mezi vyučujícím a studentem absentují při zkoumání této dimenze.

Jak bylo v práci uváděno, každý člověk je jedinečný a má své individuální vlastnosti a charakteristiky. Zároveň jej však formuje kultura, prostředí v kterém vyrůstá, osvojuje si vzorce a přijímá určité hodnoty. Na základě toho můžeme poznávat různá odlišení a následně je kategorizovat, jak bylo vylíčeno v této práci. V dnešním globalizovaném světě nelze jen přežívat, ale je zapotřebí určité spolupráce. Té lze docílit i na základě porozumění odlišných kultur.

4. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zkoumat zkušenosti zahraničních studentů UHK ve spojení s interkulturním vědomím. Práce v teoretické části vymezila pojetí kultury a lidského chování, které může mít formu individuální, kulturní a univerzální. Dále popsala interkulturní vědomí s jeho úrovněmi. Poté přešla ke kulturní teorii ledovce, jež vysvětluje, které prvky jsou snadněji pozorovatelné a které jsou v kultuře hlouběji zakořeněné. Také představila rozvojový model interkulturní sensitivity, díky němuž lze pozorovat odlišné přizpůsobení se kultuře. Součástí představ a vnímání kultury je generalizace a stereotyp; tyto elementy byly blíže vysvětleny. V souvislosti s příchodem do nové kultury lze zažít kulturní šok, jehož proces byl vymezen do třech fází. Práce se v závěru teoretické části dostala ke kulturním modelům Geerta Hofstedeho a Fonsa Trompenaarse, jejichž dimenze byly popsány a aplikovány na prostředí zahraničních studentů.

V praktické části byl realizován kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů se zahraničními studenty, kteří vnesli světlo do kulturní problematiky a zároveň zhodnotili studijní pobyt na UHK, což může být pro univerzitu cenné v budoucí spolupráci se zahraničními studenty. Jak již bylo zmiňováno, vzhledem k nízkému počtu informátorů nelze dělat pevné závěry, ovšem nabytá zjištění otevírají možnosti dalšího zkoumání. Původní záměr provést dotazníkové šetření by se mohlo provést s větším počtem studentů i na celorepublikové úrovni, nejen v prostředí UHK. Poznání by mohla být detailněji porovnány s přiřazenými indexy ve zmiňovaném výzkumu IBM či jeho replikách. I na základě poznatků několika málo zahraničních studentů se nabízí otázka, zda se přesvědčení a uznávání určitých hodnot postupem času nemění. Nicméně pokud tato práce nabídla Univerzitě Hradec Králové alespoň jednu užitečnou informaci, zajímavý poznatek, či porozumění s kterým může dál pracovat a které ve výsledku zlepší pobyt alespoň jednomu budoucímu studentovi, lze skromně považovat tuto práci za přínosnou.

5. Seznam použitých zdrojů a literatury

Aronhime, R. et al. 1997. *Culture Matters: The Peace Corps Cross-cultural Workbook*. Washington, DC: ICE publications.

Bennett, M. J. 1993. *Towards ethnorelativism: A Developmental Model of Intercultural Sensitivity*. Yarmouth. ME: Intercultural Press.

Bennett, M. J. 2017. *Development Model of Intercultural Sensitivity*. In Kim, Y (Ed). International encyclopedia of intercultural communication. Wiley. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/318430742_Developmental_Model_of_Intercultural_Sensitivity. DOI: 10.1002/9781118783665.ieicc0182.

Bočánková, R. et al. 2009. *Intercultural communication*. Praha: Oeconomica.

Brake, T. 1995. *Doing Business Internationally: The Guide to Cross-cultural success*. New Jersey: Training Management Corporation.

Bunčák, J., L. Kudová. 2014. *Kapitoly z obecné sociologie*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové.

Chen, G., W. J. Starosta. 1998-1999. „A Review of the Concept of Intercultural Awareness.“ *Human Communication*. Rhode Island: University of Rhode Island.

Dumetz, J., E. Gáboríková. 2016. „The Czech and Slovak Republics: A cross-cultural comparison.“ *Marketing Science & Inspirations*, 11(4), 2-13.

Hall, E. T. 1959. *The Silent Language*. New York: Doubleday & Company, INC.

Hall, E. T. 1976. *Beyond Culture*. New York: Anchor Books/Doubleday.

Hendl J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, s.r.o.

Hofstede, G. 2005. *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o.

Hraba, J. 2020. Základy statistiky vysokých škol. MŠMT. [online] Dostupné z: https://statis.msmt.cz/statistikyvs/studijni_pobyty.aspx

Jandt, F. E. 2007. *An Introduction to Cross-cultural communication: Identities in a Global Community*. California: Sage Publications, Inc.

Kostková, K. 2012. *Rozvoj interkulturní komunikační kompetence*. Brno: MuniPress.

Průcha, J. 2004. *Interkulturní psychologie: Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, s.r.o.

Trompenaars, F. 1997. *Riding the Waves of Culture: Understanding Cultural Diversity in Business*. London: Nicholas Brealey Publishing.

6. Přílohy

6.1. Scénář rozhovoru

1) General/basic information

- Where are you from? (city and country) What are you studying (field of study, faculty), here and at your home uni?
- What was the reason for choosing studying in CZ? Did you hear about other people's experiences?

2) Life in CZ

- Have you experienced a cultural shock after your arrival to Czechia? What was it like? How did you cope with it?
- What are the most significant differences between your homeland and Czechia according to you?
- Do you have any positive experience associated with life in Czechia? Can you describe it?
- Do you have any negative experience associated with life in Czechia? Can you describe it?
- How differently is your homeland and Czechia dealing with a covid-19 situation?
- Has anyone, either a friend/classmate or a uni employee invited you to any public place? (pub/bar/theatre/sports event) How was the experience?
- Has anyone, either a friend/classmate or a uni employee invited you to any private place? (home for dinner, dormitories) How was the experience?

3) Studying at UHK

- How would you rate or evaluate the overall study experience at UHK?
- What do the lectures and seminars look like?
- How differently is your home university and UHK dealing with a covid-19 situation?
- Have you got any experience with a 'buddy system' at UHK? Is there any? Is it sufficient?
- To what extent do buddies take care of you, foreign students and try to make your stay here better?

(Do you remember what this uni was offering as extra-curricular activities if the covid situation gets better?)

4) Cultural problematics

- To what extent have you experienced stereotyping? Did you stereotype Czechs? And have you been stereotyped by Czechs or by people of other nationalities?
- Do you assign yourself to any religion? If so, can you practise it here? Have you encountered any problems connected to your religion or religion practices?
- How is it with gender arrangements? How do you perceive relationships between men and women in Czechia? Are there any differences in gender problematics between your homeland and Czechia?

5) Cultural models

- How would you compare a Czech society and society of your homeland – which one is more individualistic or collectivistic? Example: Individuals are more responsible for their own tasks and success than in my home country (not regarding themselves as part of a group).
- When it comes to a power distance, how is it for example between a student and a teacher? To what extent do you feel equality, being on the same level? Is it based more or less on strict rules than at your home uni? Also, how in general do you perceive relationships between students and teachers here? To what extent are they authoritarian and hierarchical compared to your home uni?
- How is it with planning and punctuality? (Is there bigger or smaller flexibility regarding time distribution? To what extent are students given specific and concrete instructions by teachers – compared to your home uni?)
- How do you perceive the environment in the Czech Republic in the emotional aspect? Are the emotions more welcome and acceptable here or in your homeland?
- To what extent do you think CZ prefers assertiveness, heroism, achievement and material rewards for success (rather than cooperative approach, modesty, caring for the weak and quality of life) more than in your home country?
- How would you describe social roles between genders in your homeland and in CZ? Are they different for women and men? Is assertiveness, toughness, strictness, performance orientation, material values and success assigned to men? And is moderation, solidarity, interest and care assigned to women? Or do they overlap?

- How do you perceive your place in a new (different) culture? How do you deal with the differences, which rise from the differences of cultures (yours and the one in CZ) Would you say you deny/refuse the differences, or do you feel defensive, or you can minimize the differences, accept them, you can also become adapting to them and the last level is an integration. (Explained further with examples.)

Is there anything else we haven't talked about and is important for this topic?

6.2. Přepsaný rozhovor A

0:00 – Tazatelka: So this interview is being recorded, do you agree with this?

0:05 – Informátorka A: Yes I do.

0:07 – Tazatelka: Great, thank you. Let's start – first question, where do you come from and what are you studying here and at your home uni as well?

0:22 - Informátorka A: So I'm from Bolivia from Cochabamba which is in the exact middle of Bolivia. I studied political sciences in Bolivia but right now I am a regular student of... at the Philosophical faculty of Hradec Králové and I'm studying the PhD in latino-american studies.

0:59 – Tazatelka: Hm, thank you. Okay, now I want to ask what was the reason for choosing studying in the Czech Republic?

1:10 – Informátorka A: Yeah, so ... first of all I just... when I was still a student of political science in Bolivia, I was informed that there was a possibility to make some mobilities outside the country and I had the time so I was thinking, I will check it out and I found the Czech Republic and I found that the scholarship was really good to be here for 5 months, or like 5,6 months in 2015 so I applied and I got this scholarship – at that point I knew things about Czech Republic, mostly because of the studies in the university and the communist period and so on and obviously about Prague, so I thought it could be cool to just go and be one semester but then I think that moment – being here for 5 months, was what changed everything so after that moment I decided I liked the country, I liked the university, I felt very comfortable here so I decided to go back to study here.

2:37 – Tazatelka: Okay so now it is how long? You said 2015 when it started?

2:43 – Informátorka A: Yes, so I went back to Bolivia and then I came back here for the masters in 2016 and I studied Central European studies for masters, 2 years and then I went back and I came back for the PhD and I am now in my second year so altogether I would say 5 years I think.

3:07 – Tazatelka: Hm, okay, cool, thank you. So, did you hear about other people's experiences before going to Czech Republic?

3:19 – Informátorka A: Hm.... Not foreigners, I didn't hear about foreigners but I did.... When I was younger I did meet or I had a very good friend from the Czech Republic from Brno. She was somehow doing her exchange in Bolivia which was very cool because she was really nice, very open person and I don't know, very fun. And she always said that being in Czech Republic was amazing, we should go to visit her and... but this was when I was younger so I didn't know much about life more than beer is good and the country is beautiful and there is a lot of nature and castles and um.. but I really liked her so I thought yeah she's fun, people are also fun but I didn't hear any experiences, just before I came, when I already had the scholarship I wrote somebody who was here – a Bolivian girl – and I asked her I don't know about the ehm.... dormitories because I was very scared about that and she said... she didn't say much, she just said at the end you end up being a family with the people you live with and she didn't say much about the country itself.

4:49 – Tazatelka: Okay okay... so once you arrived, have you experienced a cultural shock after your arrival to Czechia? What was it like? How did you cope with it?

5:04 – Informátorka A: Well, yeah... hm.. I'm... maybe, some.... Yeah okay so I have to say some small things starting with the living at the dormitories for example all my roommates were Czech, we were 6 in a room and I was the only foreigner so three in one room, three in the other and we shared the flat and I was just very surprised about... you know this thing where everybody's got their own stuff? And they didn't want to share, it was very quick because I arrived very late at night I think it was like eleven or something and then one of the girls said: „So yeah, I just wanted to show you this is a kitchen, this is our stuff so you have to buy your own stuff and I was... I didn't expect it so I thought, you know, it wasn't going to be the first thing I hear so I was surprised but first I thought maybe it's because I'm a foreigner but then when I started observing I realised it was everybody who had their own stuff, I was really surprised, I have to say.... Luckily I saw that

because I was thinking maybe it's because of that but after they were very nice so they really had their own stuff and for example they wanted to share the time of the cleaning which was fine... so I didn't have any problem I just bought my own stuff and I didn't... this was just the first time. Then after, another thing was definitely for example in the stores or something, Latinos you know we are like warm people and we always are like speaking nice or I don't know ehm.... very friendly. So I also thought at the beginning, I used to think it was because of I was a foreigner and the people were very dry, not so excited or happy... and then I realised it was just the dynamics (*smích*) how it works here, everybody between everybody so I think what helped me the most was to just observe more and not to feel attacked but just try to observe how was it with other people...em.. so this was definitely different. And I think for me the most helpful thing was to observe the situation and just realise it wasn't something personal.

8:08 – Tazatelka: Okay I see... anything else you can recall that was shockingly different?

8:17 – Informátorka A: Well, there are many things but these ones were maybe things that were like for me shocking at the beginning, I don't know, I can remember others maybe yeah for example on the bus that's very funny because in Latino America you are supposed to, well here also, like to give the seats to old people but it's for example in Bolivia it's like a must, so you stand up and they just sit, they don't tell you I'm just going out in a second or something but here it was very funny, because everytime I tried, everytime they were like: „No no no, I don't need to sit.“ I thought what is going on with this country? (*smích*) Why don't they want to sit? And that was very different then... um what else, oh of course, the jokes, I already forgot, (*smích*) I already forgot about that. The thing is of course now I'm used to that so it's not anymore weird but at some point there were some jokes, like this hard humor about certain things which I believed at the beginning were so mean! You know I was thinking why so mean? Like these comments but now I understand, now it's fine.

9:43 – Tazatelka: Ah alright, okay, cool. So we'll move onto the differences, so what do you think are the most significant differences between Bolivia and Czechia according to you?

9:54 – Informátorka A: Well... definitely.... If we're gonna talk about the country itself first of all, everything is very safe, I feel very safe here and I like that and that's very different from Bolivia,

everything is very organised which I enjoy a lot, um... and... I have to say that for example this individualism in Czech Republic is maybe the most... I have to... I don't know forget about what I like about the country say for example how organised it is, this individualism is definitely something that I have to say is different between Bolivia and Czech Republic or the mentality, so for us in Bolivia everything is about sharing so with like food or alcohol or whatever and I just feel that here it's more about people have got their own stuff and it's just like that you know like for example we share dishes and then eating from the same thing for example here even the plates are so organised and everything like crazy but I just feel very safe in this sense and there are many different things, I'm just thinking... yeah of course it's a little bit more expensive or way more... oh but I like for example here you have lots of benefits for students and so on which is also amazing, which we don't have in stuff like this which I like but if I have to choose the most, like if I speak about people I would say this individualism is different, something that shocks the most.

12:00 – Tazatelka: Okay, you mentioned the possibilities for students, can you elaborate on that, what kind of possibilities?

12:08 - Informátorka A: Yeah, um... so the fact that it's possible to have a student card with which you have discounts for example at cinema or on the train and so on, so right now I'm older than 26 so I don't get the discounts for example for the train and so on but some shops like if I go to buy books, it's amazing because I can get the books cheaper, for example also if I want to travel or something I have the ISIC card then I can get a backpack or suitcase or something or the prices for the bus or in the public transport are great, well now I don't have it but when I did it was amazing because I was just excited to be able to pay this and be able to enjoy this and then the access to the library and all this stuff is just amazing for me, great benefits that I really enjoyed or for example to have a part-time job, not having to pay taxes and so on... so it's very great.

13:27 – Tazatelka: Ehmm, cool, so now, could you tell me any positive experience associated with life in Czechia? Any that comes to your mind and can you describe it?

13:40 – Informátorka A: Yeah, ehm... I think I have.... I have many (*smích*) so I have to say whenever I needed to for example go to a doctor or something, I was just very surprised I guess it's maybe because the system in my country just doesn't work and people don't go to the doctor and you

have to pay a lot of money but everytime I was treated here very well and I was very surprised that if I needed an x-ray or something it was done in that moment it was just amazing, this was for me great, I just loved going to doctors' if it's possible here (*smích*) like I don't need to save a lot then definitely... ehm... For example the experiences in the pubs for me are very cool because I just feel that people see the place where they can like relax and there are people who go there everyday (*smích*) and it's very common and very cool, I like that I just feel that there is even though there is this individualism and stuff I still think that people want to share with each other, I also love the fact that I feel so safe in this country and it's possible to walk everywhere and you know actually in general people are nice even though I don't know, even if some other foreigners have some not so good experiences I have to say that in general I feel that when I need help people are nice and if I speak in Czech which my Czech is horrible but if I try then they're even nicer, so this was great for me... the experience with the university, oh my god, this was for me maybe the top like for example the international office at the university they were always so helpful whenever I needed this was so great because um... it's not like that with us for the students for example everytime I had a question about something or if I said that I was looking for a part-time job they were just answering directly and really helping which um... which was great and also that people here are very hard-working like everytime I see them waking up early and going to work being active and they're very punctual which we are not and I appreciate that, it's really cool yeah...

16:44 - Tazatelka: That is nice to hear, thank you. Now let's have a look if there's any negative experience again associated with life in Czechia? If there's any you can share, that you can you describe?

17:00 – Informátorka A: Yes... like... some stuff did happen... well....I think... I'm thinking... there was at time for example on the bus, that there were some, there was a drunk guy and we were a group of foreigners and he kind off started screaming something about gypsies and so on, he was saying that in Czech about gypsies and like screaming some bad words in Czech and I yeah I was very nervous about it. This kind of situation happened to me maybe three times, two times in Hradec and one time in Prague, so in Hradec it was this comparison between Romani and us and in Prague it was different, it was more about foreigner I guess... but it was... luckily nothing else happened but it was yeah, a little bit uncomfortable... also one time or actually because I have a Czech girlfriend I always feel very safe here, having a girlfriend it wasn't that hard, we had one

experience just in Prague, actually screamed to us „lesbians, lesbians“ and stuff like this which was weird but would happen to me in Bolivia as well but my least favourite thing I have to say and definitely is very different in Bolivia and it doesn't happened to me there is when you go to a club which before the pandemic when you could go to the parties and the clubs it was experience with the guys, they just came to like touch you or grab your ass and then tell you do you want some drinks or something and this was for me the definitely my least favourite experience because the other three I just don't know.... Nothing else happened you know okay, the people screamed it was fine but this one I have to say for me as a woman it was the worst and even today I do not... I just think everytime I were to go to a club I know that this can happen and this is very annoying, as a foreigner girl it's very annoying and it happened almost everytime I was going to a club and not just me but with my friends and I also remember this girl was so angry, she pushed him and punched him and then after the security guy came and said something like: „We don't hit people in the Czech Republic.“ and I was like what? This guy was just touching all of us and you cannot say something like this, terrible. So definitely this is for me the worst. If I had to change something, it would be that.

20:41 – Tazatelka: Hmm, do you think that is something that can happen in a club in Bolivia like this touching and being approached by guys in a very inappropriate way?

20:54 – Informátorka A: Well, you know the truth is that Latino America in general is a such misogynist region but this specific thing, because for us it happens a lot in the streets, like guys are screaming to you some catwalk in Bolivia and so on but in the clubs it's very difficult for this to happen because if it does you just scream and say something and somebody is going to come and throw the guy out. Which I've seen it happened not just in Bolivia but in other countries in Latino America it's a thing that will happen. But here I was in shock because I saw it totally different I was just... this thing about a guy being drunk and just feeling entitled to touch I don't know if it's because we were foreigners or if they do it with every woman because it has happened to me with a group of foreigners actually and that I wouldn't say, I'm sure in Bolivia they could try but the outcome would be different.

22:10 – Tazatelka: Okay, okay, alright. Thank you, so let's move on from that. Now I want to know how differently is your homeland and Czechia dealing with a covid-19 situation? If you were to compare it?

22:26 – Informátorka A: Yeah, so I think it's like very different, maybe the beginning were similar because both of our countries took this approach of like closing each other and having this kind of strict quarantine which happened here in the beginning which was similar in Bolivia but stricter but then after I think definitely I don't know the Czech Republic had some... I just think it was easier here because of the health care system is good, it's pretty good so it wasn't that bad as in Bolivia, and also I think unfortunately our situation in Bolivia you know we have terrible politicians that the first year they just thought if they spoke about religion or if they said, literally our president was saying we should pray and just make some fast or something like that (*smích*) and the bad will go away. And then it started changing so at first the first approach was this closing stuff and so on which I think was same here at the beginning and then it was for us more about the praying and then waiting for God to save us (*smích*) and here it was definitely different I just feel I don't know if this idea of opening everything during summer was okay or not, I just don't understand why nothing happened during that time and after September it was horrible. I was surprised by the situation with the vaccines here now, I feel that in Bolivia this is going really fast I have to say, working really fast and I think here it's wasn't like that, I'm just not sure if it's because of the supplies of the vaccine but I feel it went very slow, maybe problem of the European Union in general I'm not so sure but it went very slow, in Bolivia it was working okay. Yeah so, but I'm actually happy to be here during the pandemic mostly because I'm sure if I have any sort of problem or I feel bad I know I'm gonna be treated somewhere which is not the same in Bolivia.

25:15 – Tazatelka: Uh huh, okay, thank you. Now I want to know anyone, either a friend, classmate or a uni employee invited you to any public place? When it was possible, you know such as pub, bar, some kind of sports event... And if so, how was the experience?

25:39 – Informátorka A: You mean czech friend or?

25:44 – Tazatelka: Yeah, czech friend or if there was any other nationality, you can also tell me that.

25:52 – Informátorka A: Yeah during or before?

25:56 – Tazatelka: Well, basically before, when it was possible, yeah...

25:58 – Informátorka A: Yeah so... before I started making like czech friends or girlfriend I was more surrounded by foreigners so we went to the same places I guess, we went partying in Prague and stuff like this, I felt that during that time I was mostly like um..... surrounded by foreigners so I didn't discover much about the culture itself because I just didn't know much. So after when I met my girlfriend everything sort of like changed for me because I started knowing all sorts of different stuff and going to different places knowing different stuff about the pubs and restaurants. Oh yeah, that was really funny! In Bolivia for example when you are in a restaurant, you can just raise your hand to call the waiter which is normal. Obviously you can't do noises but you do this and it's fine. So I was doing this for a year, apparently and then my girlfriend one day tells me, like I told her yeah the waitress didn't see us maybe I should call her and she was laughing and said " „You know I don't know that's a little bit rude.“ So I thought how is this rude? And she said: „No of course, we don't do this.“ And I was sad, I thought oh my gosh, I have been doing this for over a year and I'm not a rude person but for sure everybody thought I was rude so yeah, with her everything changed. Like I started watching more movies, going to more events that I didn't know exist, like for example this festivals of wine festivals, or beer festivals, this kind of stuff, I didn't have any clue about it when I was just with a group foreigners, I didn't know much about it, with her I went there, also went to the lake and this kind of experience that we didn't do before so I just started knowing more about the country with her.

28:40 – Tazatelka: Hmm, now same question about private place so has anyone, whoever friend or classmate invited you to any private place? For example home for dinner, to dormitories. And if so, how was the experience?

28:55 – Informátorka A: So yeah, definitely, between friends for example the private events like dinners and so on definitely in Palachova it's a usual stuff because we're kind of all... or we were, I'm not living there anymore but when I was for example doing some lunch or dinner and stuff it was very usual, then after I was invited of course with my girlfriend, she invited me to spend Christmas at her place, which was amazing so yes then I also was invited for example her

grandmother's place and which also I was able to see how the Czechs actually live which was very cool, very different... then yes then mostly birthday parties, in Palachova it's something that happens all the time in the dorms and like czech friends for example... Ah yes I was invited, I've got a very good czech friend and she invited me to spend weekend at her place with was also very cool because she lives at a very small place in Vrchlábí and we were walking and so on and that was very cool.

30:38 – Tazatelka: Great, thank you. So now we'll move on to studying at UHK so how would you rate or evaluate the overall study experience at this university?

30:50 – Informátorka A: Hm, well I have to say that it has changed a lot. So starting with the quality of the studies, I remember when I was first here in 2015, it wasn't very hard in comparison to my home country like it wasn't very hard um... but we did read a lot of new documents, I discovered new stuff, methodologically speaking and then when I came back, the quality got already better and each semester has been like that, like I have felt this improvement and this improvement like in the subjects or I feel like that before when I was here for Erasmus, the teachers weren't as hard because they thought: ok, these people here are for Erasmus it doesn't matter, it's not so important but after they took it seriously also so... I enjoy the set up actually... It changed a lot and I really would say I'm very happy that I'm learning a lot of new stuff and everytime it's little harder and harder because I like that, I think it's very good so I feel very comfortable, I would definitely evaluate my experience positively.

32:31 – Tazatelka: Hmm, awesome, thank you. And so what about lectures and seminars? What do they look like or how does it work?

32:43 – Informátorka A: Yeah, that's something that I also find different than in Bolivia. I think I like the idea of the lecture and a seminar, back home we used to just have a class, we all like listen to the teacher, sometimes answer when they were asking questions but here I really like this idea of having a lecture with teacher speaking telling you things but then after in the seminar you can kind of share your experiences which is very cool, I like this structure I also, I haven't had like a very bad experiences with teachers, just one where I thought that class was just terrible and I have to say it was horrible, I didn't enjoy it at all and I didn't learn anything but just one which I cannot say the

same for Bolivia, I have to say I had three good experiences from all (*smích*) but it's different here, so I like that a lot, I like the structure of the lectures, the reading and the way the teachers just are with one so I really like that and yes, definitely the... this idea of making presentations or having to talk I think is great, I enjoy that a lot because it's necessary for us to practise. We sometimes... you are just nervous when you want to say something but I feel that here with this like need to talk, to.. or oral exams you're just pushed to do it which is great.

34:36 – Tazatelka: Hmm, would you like to elaborate on that bad experience like why didn't you enjoy it what was really bad about it?

34:46 – Informátorka A: Um, well... I think what happened was that I feel like the teacher was feeling um... this again, you know maybe, they're foreigners, maybe this is not so important for them, so he would just like arrive to class and just put some documentary or something and then never speak much so would be there in class totally sleeping and I was thinking like this is not possible... and I actually like the topic because it was talking mostly about Prague and I was very excited but I didn't learn absolutely anything and the exam was... an essay of like that was just it was like a list of topics that had nothing to do with Prague that we could choose and I was scared because I didn't know what he's going to grade or what is going to happen so I just chose one topic, tried my best and it was just like 20 pages, (*neslyšitelné*)... so I did it and I had no corrections or anything so I sent him a message and e-mailed and asked him if he could like help me, um... I enjoyed making the essay which was true because I chose a topic that I like but he never answered back so I never knew what was wrong or how could I fix it... This was like I think my only hard experience in a class or lecture.

36:42 – Tazatelka: Okay, thank you. Now back to covid, how would you say the university was or is dealing with covid, how would you rate it?

37:00 – Informátorka A: Okay, yeah for me it was just amazing. I hate having this like home office and online lessons, I hate it but I feel at the university they really made their best, for example the international office always try to... they gave us sanitary stuff, face masks and everything and now when we need to have the test, the covid test like this antigen test, they're doing it for us as well every Monday in Palachova, I think always everybody was helpful in this situation, which was great.

I think they did an amazing job, even the lessons, the online lessons I mean, of course it wasn't as nice, I didn't love but I don't think the university could do anything better. And yeah if somebody has problems I guess you know at the end most of the students want to have party and have fun so some of them had problems with the university I don't know, not so much my case, I'm also older now (*smích*) but in general, thinking about how they really dealt with the situation I think it was just great, always helpful like always answering questions we had.

38:40 – Tazatelka: Okay, cool so what about the buddy system, have you got any experience with it at the university and do you think it's sufficient?

38:52 – Informátorka A: Umm, yeah, I'm actually volunteering there um... well, when I first arrived in 2015 for Erasmus, well it was more about partying and they organised mostly the parties, gatherings, trips and so on, so I did know them and it was mostly fun but I cannot say like I don't know if they were taking care of other stuff all the time, then when I came back even like the partying and trips, they didn't organise it as much or I felt that it was maybe good that they organised stuff they liked but actually students didn't have any interest in that so the relevance of the buddy system went a little bit down and then... now I think it's getting better, well... I think they're trying to make it better now I just think it's another extreme I feel now they're being like pushy to students like „participate in this and that“ like I know they're trying to be nice, trying to organise these online events and so on but the truth is that the students don't really want to do it (*smích*) so now it is another extreme so before they were let's say not so dare for some stuff but now they're very pushy with this and the rules that guys you cannot meet, you cannot make parties and... it's something like very unextention now of the university so I feel that some of the student feel uncomfortable now like about asking stuff to them now like it changed in that way I guess but I don't know, now I don't really need that much help, I try to help students that I have, so now I have just one so whenever she needs help she's always asking me or whatever but I'm also telling her about the rules and so on but I know others are very hard at this. But it's definitely working better I guess.

41:37 – Tazatelka: Okay, so you would say that if someone needs help with something you know like going to the doctors' or they don't know what to do about some kind of paperwork, the buddies can be there for them?

41:55 - Informátorka A: Yeah, like in these years lately, in this last year and a half I would say yes, definitely. Because before I tried when I needed to do some stuff like my visa extension and so on and they told me "Oh no, I can't." so I had to do it myself, I don't know how but I did it and then I had like my girlfriend who helped me luckily and I don't know, I wasn't a buddy but I helped many students because they said like: „I don't know my buddy, where is she..." so in this last year and a half they have been very active and helpful, they know this stuff and they're picking up students, so they're doing a great job.

42:44 – Tazatelka: Awesome, okay. And so do you remember, right now not so many extra-curricular activities can be offered but maybe when you were on Erasmus or doing your masters, do you remember what this uni was offering as extra-curricular activities um... before covid?

43:08 – Informátorka A: Yes, like for example I remember there was a period where we could watch some movies, which was great, this was long time ago but I really enjoyed it but the problem is... It's not like the university or some of the classrooms to do this, but it's not a fault of the university, but the students sometimes don't care so much about it, I imagine but... the Europeans I don't know, we don't have Erasmus in Latino America or Asia... many Europeans think Erasmus is just having fun and drinking and that is, they don't have so much interest in this kind of activities but this was very cool and then we had this „what's with the world“, which we had every second Monday and we met in a pub and we present every Monday was different, we presented the idea of one country, somebody talked about it, of course a national of the country and then we could make questions and at the same time you know drink some beers but that was very cool. I went definitely everytime I had fun and I had time. It was good, then for example, what else.... there were some team buildings as well, like when we first arrived, the university prepared this orientation weeks, they were very cool.. what did university present some as curricular activities? I'm thinking... they always tell us when there are events like for example special lectures that you don't have to take but if you want, you can go there or this running events and so on which I don't do (*smích*) but they do offer it and... cooking for something for some events which was also very cool or they always tell us, lately in this last year or the year before the pandemic it was very active they would tell us, there are these events where you can go and enjoy it was very cool, because

usually we don't have access to these cultural events or plans or the calendar because they're in Czech, so they did this definitely.

45:59 – Tazatelka: Okay, cool. So now will move to the cultural problematics and the first question is to what extent have you experienced stereotyping? And it goes both ways. Did you stereotype Czechs? And have you been stereotyped by Czechs or even by people other nationalities?

46:24 – Informátorka A: Mmmm, yes... I have to say. So... one interesting thing about being here is that, of course we live here in Czech Republic and we have a lot of like... access to the culture to understand what is going on but also we have to or we meet a lot of different people. So it's not just about like for example stereotypes about the Czechs or Czechs about us but there's other people around us, like I don't know, other Europeans, Turkish people, Asians, Africans so it's very interesting. And for example I guess... in my experience I would for example think maybe sometimes that older Czechs drink a lot, for example things like that but then I realise it's not always like that, so I have to, I don't know we this thing of course, you are Czech you are drinking beer or you are mean or something like this or having this hard humor but it's not always like that but we I guess in group we definitely have bothers with czech friends or something so I would go this way and me well yes definitely this thing about being Latina and Latinas being like I don't know very sexy or sexual which has happened in the clubs again this stuff and not just by the Czechs but definitely by other foreigners as well, um... yeah I would say that and yeah maybe the thing about the poverty for example the stuff like: „How come you are here, when Bolivia was supposed to be a poor country.“ or things like this which doesn't happen in university let's say but when I meet somebody or sometimes outside this circle, stuff like this yeah... I would say the thing about poverty and being sexy and so on then the I think the Africans I think they go through the same experience sort of but we also speak a lot about all the Africans being religious and it doesn't have to be like that but yeah, they're religious, the men are a bit chauvinistic and so on with the Turkish a little bit as well, so there is always something that we speak in the group and so on.

49:29 – Tazatelka: Hm hm, okay, thank you. So we mentioned religion. Now, I want to know if you assign yourself to any religion, of course like I said in the beginning, you don't have to answer if you don't feel like it but I want to know, if you do if you can practise your religion here in Czech Republic or if you have encountered any problems related to that...

49:52 – Informátorka A: Ehm, no. I'm an atheist totally, that's one thing I have to say, I felt so comfortable in this country because of that. I don't think that people have like close access to practise their religion, I'm not so sure but I've met people who actually went to church here um... but what I was missing in Latino America is, for example everybody in Latino America is talking about religion everytime. So whatever happens, it's because of God or whatever, you did this wrong because you're not religious I don't know which I loved here that I didn't feel, it was great and it's been one of my favourite things in this country which I forgot to mention before that I also feel very comfortable as a non-believer which doesn't happen in my country. As a non-believer you maybe won't feel comfortable, you would feel judged but here it was great, like this free space (*smích*) people not talking much about this issue or about religion or praying all the time and this and this, it was for me great. I felt very comfortable either in a private places for example my girlfriend's house or here grandmother's house or open spaces um... this was one of my favourite things here.

51:22 – Tazatelka: Okay, thank you. Now I want to ask about some gender arrangements, so how do you perceive relationships between men and women in Czech Republic? And if you were to compare it with Bolivia, is it any different?

51:40 – Informátorka A: Well... I have to say that I feel... like even though I was actually surprised the Czech Republic is inside the European Union and so on and they always talk about this gender equality and stuff like that but I do feel that there is a lot of dynamic of like um... roles of women and men inside the relationships and I also feel that many men are very chauvinistic you know like very... they have to be like these strong big men, like take decision I don't know... which we also have this in Bolivia it's just that it's easier to make friends in Bolivia like a mixed group of women and men, it's very possible but here I've noticed it takes maybe some time, it was for me very difficult to like click with czech guys, make friendship relationship, I've done it but usually, these friends are not this type of like very strong guy, you know all this macho type. They're not like that, they're the opposite which is like very soft guys that actually may be not so comfortable in their social relations, very shy and so on but um... but that was something that really shocked me and I definitely think it's hard, I know like for example Latinoamericans is very misogynistic region, chauvinistic but here I feel that there are also problems that maybe people don't see and I don't

know I... for example this tradition about... when the baby is born and the father is going to drink and mother is still in a hospital or something, it just makes me so angry, I don't feel the same with the Easter tradition that actually didn't bother me that much which is like okay, somehow I didn't feel it that terrible like for some people it may be very invasive and so on, and there need to be consent and so on, but this one with the baby, this one really bothers me, so I've been working as a babysitter here so I do know some czech families and so on, in this it bothers me because I was always thinking, how is this possible, like maybe they're dying in pain and then this person has to go to drink or in one case this uh, I was babysitting these three babies actually and I had to go there some Friday night because the father had to go out for sure to a pub to drink like every Friday night and I was like what? No, I mean of course it was good for me, because I had job but I was always thinking oh my god, it's horrible. So yeah, I can say about this, definitely.

54:59 – Tazatelka: Yeah, okay. That's a very good point. Thank you. Now this the last part, we're going really deep into cultural models, so I'll try to explain every time but first thing you've actually mentioned and it was the difference in societies, one being fairly individualistic and you mentioned Bolivia being more collectivistic. So you would agree with that? Would you give any more examples that kind of prove this stance?

55:36 – Informátorka A: Yeah, sure! Yeah, definitely. I have very like... private example which, you know being together with my girlfriend showed me a lot of differences that I wasn't aware of. So, um... I remember there was um... many times where for example for me it wasn't a rule but she arrived from work or something and I was eating something, doesn't matter what and then she would say something like „Yeah, it looks very tasty,“ and I automatically because this is something that we do a lot, so automatically I just took another plate and just gave her some of it. And then she was always, „but don't bother I can do another, it's fine, you don't have to give me your stuff and I was like no, I'm not giving, I didn't see it like that. I didn't see it as me giving her stuff, I was just sharing. And um... then it was for me for example these things that's the same as if we were in a restaurant and we were eating something and she wasn't so happy with her food so in Bolivia, there is this or in Latino America in general, when this happens, you're sharing like changing one plate to the other, doing this stuff and she went like „no, but this is not necessary, like why are you doing this all the time?“ and I (*smích*) was thinking why is she so annoyed? But then after, I started thinking about the dynamics for example in the student dormitories. I used to be „how is this going

to be?" because wouldn't mind this as a Bolivian. We share it, you know. I would imagine this like we would cook together and share together but with my czech roommates everybody had their own food even when they were really good friends, they had their own food, sometimes they'd cook together and this was for me something like very crazy because after I started realising oh we are like this, this sharing people, like even now it's even harder because I live with two Latinos, one guy from Bolivia and one girl from Venezuela so now I really realised, we actually are this kind of people. We start eating and even if we have just a little bit, somebody arrives we're like „please, just take it!". (*smích*) I wasn't used to that, so now I have to go back to this with everybody sharing. So this really showed me a lot, or in the what I see in the pubs and so on... I don't know, for example I feel that the word for „sharing" in Czech is more about like „dividing" maybe like „separating" but for us the world like „sharing" is really... it's not about dividing but sharing the same thing... yeah, so this stuff or with the babies for example, I also know this type of „this is moje" you know and in the park there are babies and they have their own stuff and mothers take this really seriously which is not so much in Bolivia like that somebody wants to... if I take a baby like yeah we have some toys then obviously one of the babies want to take it or something and the mother is like „no, this is not yours, you've got that one" I wouldn't have a problem so I would just keep the toy to the baby and I don't care but I realised really this small thing, it is interesting.

59:43 – Tazatelka: Okay. Now I would like to go back to a cultural shock and I would like to ask you if you experienced any reversal cultural shock when you went back to Bolivia?

1:00:03 – Informátorka A: Yeah, definitely... So I think for example, something that I got used to here was for example the czech humor and I don't know... some things that... for me in the beginning in the Czech Republic it used to be like hard jokes, for example or something like that...then after I started enjoying them and I was like a part of having the same kind of humor and then when I went back home, I felt that I was too mean maybe. My friend used to say things like: „Yeah, I think you became a little mean." And also that I became a little... more serious, not serious but less touchy because we are very touchy people in Latino America in general with friends and so on, and in here I learned to kind of give personal space to people... so.... This usually can be misunderstood like here and in Bolivia also like people thought like maybe she's too serious so that was a thing.... That was a little difficult at the beginning, I for example I'm a smoker, I smoke. Here everybody respects your cigarette like it's impossible, even if it's your friend, that they're gonna

take it from your hands, like your cigarette, so... here it's impossible but in Bolivia it's happening, it's a thing so, I was in shock and I was very angry when somebody was throwing my cigarette away (*smích*) so they were like „oh I'm sorry!“ So these are very small things but after, it did happen with for example.... Bolivians are always late for stuff, that made me crazy because I was already following the rules here like how to be on time for things for example and so on... so that made me really crazy and I didn't know how to handle it for a while. The informality of the things was just... so much for me in Latino America, I was supposed to have a... I made my Erasmus in Equador and you know, the international office here, they were always so nice to me, they did things always on time, they knew what I was supposed to do, where I was supposed to call and so on and then I arrived to Equador worried because my e-mails were not answered like the only e-mail that was answered was like „Yeah sure, we're waiting here for you.“ and that's it „I'm sure we have the subjects available.“ so I arrived to Equador really nervous because I wasn't sure, I found the university by myself, found the way by myself which I don't know here is quite different, like everything well explained and this thing was just crazy like all this informality, then of course also being not so safe in the streets was crazy for me, I was I don't know... so this stuff was definitely difficult.

1:04:07 – Tazatelka: Yeah, okay, thank you. So we were talking about cultural models and we talked about societies individual and collectivistic and now I would like to ask you about power distance, so when it comes to power distance, how is for example between a student and a teacher? To what extent do you feel the equality, being on the same level, is it based more or less on strict rules than in your home country, again if you could compare it?

1:04:56 – Informátorka A: Umm well... I don't think that things are changing everywhere but I felt here more... um... in Bolivia it's very hard this with being very polite with the teachers and so on specifically in Bolivia, now it's changing luckily. Um... but I didn't feel it here, I felt always a very nice environment, I didn't feel that... we say in Bolivia that they are the owners of their classrooms and many times they just give the class and they don't care so much about if you are... what your opinions are but here I felt very space and so on, like very equal. I don't know if it's because of the language because for example when you talk in English you don't have this difference between like „vy“ a „ty“ but umm, in Spanish we do have it like in Czech so it's very hard thing, we always have to call them like that and it doesn't matter how good your relationship is um... so I have to say that

I'm not sure if that's a variable but I felt very.... I didn't feel that here was as hard as in Bolivia. With this very hard... I don't know... like this power over the student, I felt very comfortable here I have to say.

1:07:03 – Tazatelka: Yeah, okay, good, thank you. So now how is it with planning and punctuality? You mentioned the punctuality before so... is there bigger or smaller flexibility regarding time distribution? So when it comes to planning, you can elaborate on that.

1:07: 31 – Informátorka A: Well... That's something that from the beginning for me it was of course shocking here, I was very nervous, very stressed because it seemed like I had to plan everything. And that I had to I don't know... be aware that some days I can't do this thing because of other thing or when people ask something, that was something really interesting that I also lived through my relationship. Is that sometimes I used to say and this is very common in Latino America; you say „Yeah it's nice, we could maybe go to the cinema next week.“ So we say it like this and for us this is like... not so sure, you know more a „no“ than a „yes“. And I just felt that here people have this idea if you talk about it, they start seeing when they do have time and then you get the call like „we were supposed to see a movie this week,“ of course with other things also we can say this about trips and then people expect us to go because we made the plan (*smích*) so that was very complicated. Same with for example at the beginning, attending to the courses and so on or being on time for the meeting with I don't know... the international office and so on. For us there is just no problem about being ten minutes late or fifteen. So it's just normal. But here people plan this so exactly that they can tell you „Okay, come at 18:05.“ probably because at 18:20 they have a meeting (*smích*) so, it was difficult but now I do like it. It has helped me to plan my stuff as well and have more discipline over what I'm doing so that's why, that was one of the things that for me was... terribly horrible in Latino America and even today I have to make some interviews and I need to make them so when I ask that I have time in this moment that day and they tell me „Yeah sure, so at 3.“ for example. That for us is like 9 PM or something, I was waiting and then he texts me a message at like 9:05 or something saying „You can call me in about one and a half hour.“ And I was like „ughhh!“, I was burning inside but then I realised if I was in Bolivia, this wasn't going to be such a problem for me. Already here I was like „Oh my god no, how is this possible?“ (*smích*)

1:10:42 – Tazatelka: Yeah, I see I see, thank you. So now I would like to go back to students and teachers and I would like to know to what extent are student given specific instructions by teachers again, compared to your studies in Bolivia?

1:10:56 – Informátorka A: Ah yes, so... I don't know if it's because of my home university but I do like it more here maybe because of this strict organization let's say, so I always had a great experience here in the sense that I get the syllabus first and I know what we're supposed to do and then usually the first class the teacher tells you this is the deal, this is how it's going to happen or what you have to know... I really like this organization. Um... so in my home university it was quite different, like we did get the syllabus but more about with the topics and so on, the tasks were coming through the year, let's say... like okay so now we have to do this next week or in two months you have to do this but it was a little bit more complicated as a student. I know that in Ecuador for example they are changing this so it was very similar to here, maybe because the teachers were also, many of them were... they studied in Europe or something so it was very similar to here, the syllabus, the structure, the tasks um... I like that, there was a space for me to prepare myself. Which I think for some Latinoamerican students it's actually not that good like I got used to it and for me it's nice actually but for others it's not so good because they don't pay attention to the syllabus and then the teacher already thinks that we know. So then we as Latinos sometimes we're expecting for them to give us a task and then they say „Okay, next week you have to present your essay, let's say or your presentation. So then you as a Latino you're lost because you're thinking „when did he say it?“ And then you realize (*nesrozumitelné*)... so... yeah. It's different but I prefer it like this.

1:13:52 – Tazatelka: Yeah, that's a good point that it can be quite confusing for some students. Alright, now how do you perceive the environment in the Czech Republic in the emotional aspect? Are the emotions more welcome and acceptable than in your homeland or is it the other way around?

1:14:03 – Informátorka A: Yeah... that's a thing. So I think Czechs are pretty close let's say, they're not so open like we are. Um... we are very open people we talk very quick about how we are feeling or um... if we are sad or happy, not like this with anger and um... for example disappointment, mostly anger... I don't know if it's because we as Latinoamericans or many

Latinoamericans are very religious or we follow this rule. So you are taught to be very nice to people, to the others. So then you try to hide certain emotions or you don't want to be mean or that somebody will realise that you don't like them or something like this which for me was very different here. Because I just realised that even though Czechs are close with their emotions, when they're sad for example I didn't realise it that much or they don't want to talk about this specific issue why they are sad, when I ask it's like „No it's fine, it's okay.“ There is not so like an openness but also you do know directly if they just don't like you. You know, or they don't want to build the relationship with you as a friendship or whatever which is very different in Latino America. So you end up having in Latino America like million friends but out of the million friends maybe just 3 or 4 are very good friends. But here it's quite different. Like you don't have this million friends, you know you just have a really good friends that you share with and you really make a connection and even with these friends, even with my girlfriend it was very difficult for them to tell me personal things. It took a long long long time... and um... it was difficult for me because I always thought, maybe I can do something, maybe I can help or... but it really it took a long long time for Czechs to communicate with me and then after the welcoming part is also a difficulty because I just felt sometimes that maybe people didn't like me enough or they were not making of foreigners something special let's say... but it didn't bother me that much, because in Latino America we are very welcoming but also because of an issue in Latino America that we have with um... this idea that being white is the greatest thing so if you go as a white European to Latino America you are already welcome, which is a huge problem in our countries. And they actually can do everything for you, you know. There is like events and people want to talk to you and tell you what we do and if you want to go to somewhere you can do it for free or you can do this and that, which here I don't feel it is like that with anyone, no foreigner so that was definitely interesting.

1:16:41 – Tazatelka: Yeah, you probably took it personally sometimes, right? If I understand it, you know, that it was something against you and then you realised this is the way how it works with everybody.

1:16:53 – Informátorka A: Yes, correct. Like I sometimes felt like that, that it was something personal, that I did something wrong, I behaved in certain way but then I realised you know it's just like that in general. Even like Czechs between Czechs and so on um... of course something I discovered to be similar as to Latino America is with this... the Romani population here, the

minority here. So I discover sometimes that people at the beginning were not so nice to me but maybe because I looked Romani but when they realised I don't speak Czech then they were nicer which was very crazy.

1:17:29 – Tazatelka: Oh yeah, interesting. Okay, so now to what extent do you feel like society in Czech Republic prefers assertiveness, heroism, achievement and material rewards for success rather than cooperative approach, modesty, caring for the weak more again in comparison with Bolivia?

1:17:49 – Informátorka A: Well, that's a very nice question, actually... um... so I think that Czechs are very hard-working people I have to say, like they value work over many things which is very interesting and not just that but also that they don't ask you directly for example „What do you do?“ you know, „Where do you work?“ you know I don't feel like that would be a thing, like the first thing they would ask or „What do you study?“ which is very common in Latino America, like you ask about those topics like „What do you do? And what did you parents do?“ and this kind of stuff even when you just met the person or if it's between young people, it's a really normal thing to do. But I feel that Czechs value work in general. Which is very interesting so it's not important if you are a builder or if you are I don't know... a sociologist for example, political scientist or engineer but I just feel that or least with the friends I've had, people I talk with, it just feels that it's important if you work, for them it's very important but then I noticed another few things which are related to this idea of work as like... get it being better. You know like having money and being able to have I don't know to build a house or buy something and having this reward you know for your work. Which is very very different in Latino America I have to say because it might be because the possibility here of access to buy a flat let's say like if you work hard enough and you give all you have you can buy this house and it's a huge achievement or your car I don't know... for us it's not so much like this because it's very difficult actually to save enough money to buy something for yourself so you do other kind of things with the money or you share the rent with somebody or you still live with your parents even when you're 35 or something... we don't live with our couples like in our young age let's say.... um here I noticed this about for example having a house, a flat or travelling making this vacations that are like full-paid somewhere I don't know... 2000 crowns in Turkey or something and you just go to rest and that's your reward, you know this „dovolenou“ is so important... it's definitely different. So I did feel... or for example with students this idea of the

United States for example such a cool place where you can make so much money and you can have all sorts of experience and they are so cool. I heard a lot here about people liking was it California? And things like this, this idea of....

1:21:11 – Tazatelka: The American dream?

1:21:13 – Informátorka A: Yes. I see it a lot here. Of course I've seen it at home as well because we are near the US and we are a poor country but the idea is different I just feel like people in Latino America they go to the US to survive let's say, they don't have this specific idea of becoming a millionaire but they have the idea „I can send money home“, maybe they can build the house there, but I feel like here the idea is more like „We can go there, we can have this luxus in the US and it's so cool.“ I notice it a lot in young people for example... yeah so it's like a different perspective, definitely.

1:22:41 – Tazatelka: Yeah, that's very interesting. Okay so now what about the social roles between genders? Again, in Bolivia and the Czech Republic? Are they different for women and men, again the same values; assertiveness, toughness, strictness, performance orientation, material values and succes assigned to men? And is moderation, solidarity, interest and care assigned to women? Or do they overlap?

1:23:00 - Informátorka A: So definitely in Latino America we're very misogynistic region and Bolivia specifically has a lot of issues, with a lot of women being killed or being the victims of domestic violence and obviously not paid the same and so on... so I thought that um... coming here I was going to see a different environment. So I did encounter a different environment in the sense that I feel safe here. So I do feel safe here, I feel like here I can just walk or take a taxi and I'm okay but I did notice very hard and determined gender roles... I know that for example women and men have to work here that's okay, in the family they both work like the husband and wife I don't know... but I did notice things like for example this way how men talk here this very macho type of way like very powerful, I don't know, speaking thngs like „Yeah, of course, it's because you're a woman.“ or things like that I did notice this, I did realise after I started reading a little bit more about it that actually there are issues here like raping this kind of stuff that I didn't.... maybe even Czech society don't know much about it because I don't know if it's related to specifically to your

communist past because I know after communism it was very difficult to just think about things such as getting together, protesting and this kind of stuff and I feel that the feminist movement for example is not as hard here is more of like a liberal feminism, like „We have to get paid the same.“ and this kind of stuff which I understand and completely agree but I just feel that it's more about „We need to show that we are valuable.“ because this is sort of a capitalistic idea that we need to show we're valuable but then the other stuff which I started encountering after I realised that it was happening here as well I think it's because just the feminism movement so hard here, we know about this stuff in Latino America the feminist movement is very strong nowadays, so we are just protesting all the time, putting the information out, just all over the place, we take the spaces and the media, we start sharing this stuff but then I realised what if this specific feminist movement showed what's really happening in the Czech Republic, maybe we could see more about this violence between the couples and so on um... also it's a safer place because the justice system works better but I don't think that genders have social roles completely changed, I just think that obviously the justice system is better, the police is here to help you, the rules are much more organised and they work but I don't think it's because gender roles are... for example the gap in job between men and women is smaller but I did see this kind of behaviour um... from men like they go to work so they need to drink their beers on Fridays and the ladies have to stay home or find the nanny or somebody who can help them because they for sure have to go have a beer on Friday nights... I did see this kind of things.

1:28:05 – Tazatelka: So you would say the feminism here is a bit more subtle compared to Bolivia but there are worse things happening here, it's not like they're not but it's not really shown?

1:28:21 – Informátorka A: Yes! I feel like here it is like this. That it isn't really shown. For sure there are not things as worse as we have in Latino America obviously because it's terrible but I do feel that there are these issues that maybe women don't want to talk about, raping or this kinds of problems, because they believe if they were drunk or something, it was their fault or I don't know, I feel that this things do exist but maybe people don't see them, don't read about them so I do feel that there is maybe of this of your communist past, it's just not seen so well to have this huge social movement, protest for their rights because before it was something you had to do. And I totally understand it like why should you actually go to streets, will something actually change? Nothing is going to change. On the other hand in Latino America we are like this, we're taking the

streets and moving this place and mostly now women. And here I feel that people have this perspective that it's just not going to work. The political system is so far away from you, you cannot reach to it.

1:30:14 – Tazatelka: Hm, yeah, I see... okay, thank you. Now it's the last question and I try to explain; it's basically about how do you perceive your place in this new culture? How do you deal with the differences? And I will explain, there are many different ways where you can be or how you can feel. I already have an idea from this interview but you can confirm it maybe. So I'll just explain first, so you can either pretty much ignore any cultural differences and you feel about the other culture as foreigners, minority and you're not really interested in them in any way and you think your culture is basically the main one. Then you can be recognizing differences but it's about two poles „us and them“ and people use stereotypes in this stage a lot and they can be quite critical about the differences they see. Then you can feel, you would say „All human beings are in the core the same and we share the same values, we have the same needs.“ and so people are people with no difference but you would recognize the major differences like eating habits, clothing, these things that are clearly visible. Then you can be pretty much accepting where you would say „My culture is one of many cultures and more cultures the better understanding we can get.“ but it doesn't mean you have to accept everything associated with that culture, you just kind of respect it, that it's there. Or you can pretty much gather enough knowledge that you can pretty much adapt your behaviour accordingly to the certain culture you know, so you kind of need the empathy and you know what to do when you're in this setting and you can see things through different pairs of eyes thanks to what you know already. And the last part is where you just fully intergrate, your identity is no longer just one culture but you're just moving in and out, completely changing your identity which is like total integration so... if you could say how do you feel in these different stages?

1:33:09 – Informátorka A: Yeah, well... um... I've been asking myself this question many times because I've been here for a long time and I do like it here, I do like the people and I do like the culture. Um.. and I do feel that I... I still feel like a Bolivian in the Czech Republic so I still feel like I have my identity and so on... but I don't feel like something... like okay this is me so I'll avoid it and just leave. No, I feel like I like to share some stuff with people that I share to... I want to share about my country but I also want them to share things with me and I feel that I can just have a lot

of empathy in this sense and um.. I think I feel really good here, like I still feel Bolivian but I feel really good here and I like that. I think you know, I don't know how university can fix certain things I don't know how to do it but it's very sad for me that many foreign students just don't want to... I know there is this thing about the Czechs not being so welcoming and stuff but I feel that many foreign students they just don't want to give the chance to anything. They speak about you know, the Czechs such as like...(smích)... I don't even know how to explain it like „Yeah, Czechs are like that. Of course because they are Czechs.“ and things like that. And this is crazy for me. You have groups of many different people you know you have Taiwanese, Africans, Latinoamericans and everything and then it's all „but the Czechs are like this,“ and I'm always like „People, do you even have some czech friends?“ (smích) because I don't get what is this you know, like this thing about Czechs. So it really annoys me a lot and that's why I encounter myself thinking this really annoys me, this is something I try with foreigners to speak. In the end we are in this country and you cannot just feel I don't know... „I'm just a Bolivian here and I don't care about this.“ because you live here. So from both sides it's a very complicated thing... so I was thinking many times like how can university fix this issue, how can we build more like friendships and interculturality and so on... or it's very... I think it's difficult I don't know... but it feels necessary because I noticed the change for example, my first year here I was having more groups of foreigners and just trying to avoid the contact because I wanted to feel comfortable. And then when I finally went out of this comfort zone of course there were some difficult times but now I feel completely... happy to be here. I feel that I like the place, I like the people I like to learn stuff about people. One of the example, teaching Spanish has helped me a lot. To learn about my students and I feel this very great environment to share certain things, they're very curious about me but I'm also very curious about them and I learned so many things that I really feel at home here. So I do think I'll go back to Bolivia at some point but I just can't imagine anymore not coming back here.

1:37:06 – Tazatelka: Yeah like you said before, you connect things, why people are certain way because of the history. You mentioned the communism and everything so again you kind of gather the knowledge and think outside the box like „Okay, this is why they behave like that, that's what's normal for them...“ yeah and what you said about the other foreigners is that they're really critical and they generalize Czechs as a group and they don't really distinguish or they don't go any further or any deeper. So thank you. This has been really helpful. So is there anything else we haven't mentioned or haven't talked about that you think is important and should be talked about?

1:38:01 – Informátorka A: Um, I think it's really nice what you're doing because it's not just about what the foreign students think or if the university does a good job, they're doing a great job I have to say it's amazing. But it is necessary to find ways to integrate... to make this intercultural dialogues, which you know I don't know if young people just don't care so much about this (*smích*) anymore but I think it's very important for people to see how do we feel but also how the Czechs feel with us you know... I feel that I've been able to show stuff about myself for example with my students and so on, they're every time more and more curious and it's very amazing and very cool to speak with them or friends I know, it's nice and it's great you're doing something like this and I'm happy I was able to help you at least a little bit.

1:39:27 – Tazatelka: No, you've been a great help.

1:39:29 – Informátorka A: I just really think this topic is really interesting and important because it's a very small thing at a university in Hradec you know but it's really nice that you're doing it. I just hope that at some point really the foreigners that come here will realise this type of groups and so on... and I don't know living in Palachova and just having groups. I think that maybe people see or people in the dorms think if we just put the foreigners together, we are solving many issues you know, that's it, they're going to live together and they will communicate and do their stuff but then I did realise that if you mix us like with the Czechs, you manage to make friends. From the experiences that I know, we had Czech roommates, we did build friendships, which was great, I think that's really important strategy you know, because obviously if you are a Bolivian in a room full of Colombians and Venezuelans and Argentinians and all Latinos, obviously there is no way you're going out of this group or if you're Spanish and you are surrounded by all the Spanish people and I swear this is the thing the dormitories do. They do this. You realise that when I asked some of the Taiwanese students for example like „Who are your roommates?“ they say „I live with other Taiwanese girls.“ And I'm like what really? And I remember 2 years ago I had Turkish roommates, that was great, we build friendships and Czech roommates too. But I don't know what happened after, if they changed the strategy and they decided you know, let's just put people together, maybe there were many people asking to change the room to be with their friends I don't know but... then after I had Latinoamerican roommates. Everytime. Because I was here earlier I had mixed room but I noticed for the other students it was like that; foreigners with

foreigners and Czechs with Czechs. And in cases where they mixed the rooms, there were friendships, which I think is a good strategy.

1:43:02 – Tazatelka: Yeah, I think this is a very important thing to mention. Okay, thank you very much and thank you for the whole interview, you've been a great help and I'm very grateful.

1:43:14 – Informátorka A: Yeah, I was happy to do that.